

د پیسو سیاستونه

داود نیازی

د پیسو سیاستونه

لیکوال: پوهندوی سید مسعود
ژباړن: محمد داود نیازی

Ketabton.com

{ ۱ }

دپیسو سیاستونه

محمد داود نیازی

۱۳۹۳ لمریز کال

د پيسو سياستونه

ډالۍ

د اسلاميت او افغانيت ستر داعي پوهنوال محمد اسمعيل يون ته!
م.د. نيازی

د پیسو سیاستونه

د کتاب ځانگړنې :

د کتاب نوم: د پیسو سیاستونه

لیکوال: پوهندوی سید مسعود

ژباړن: محمد داود نیازی

برېښلیک: dawood1919@gmail.com

اریکه: ۰۰۹۳۷۷۸۸۷۸۳۴۹

پښتۍ ډیزان: فیاض حمید

چاپشمېر:

چاپ ځل: لومړی

چاپ نېټه: ۱۳۹۳

د پیسو سیاستونه

فهرست

۸	لومړی ټکی
۱۱	پېژندنه
۱۲	۱: د پیسو د ارزښت ساتل
۱۴	د تادیاتو بیلاس
۱۶	د پیسو ریفورم
۱۸	د مطلوبو قیمتونو سطحه
۲۵	د قیمتونو د جگوالي پیسیز (پولي) سببونه
۲۷	د قیمتونو د لوړوالي توکیز سببونه
۲۸	د جوړښت له کبله د قیمتونو لوړوالي
۲۸	د قیمت د لوړوالي رواني سببونه
۲۹	د قیمت د لوړوالي د مخنیوي لارې گودرې
۳۱	د پیسو بازار ته د سیاستوال ورتگ
۳۵	د پیسو له وسایلو ښه گټه پورته کونه
۳۸	د پیسو د سیاست لپاره اړین اصطلاحات
۴۷	د برېښنایي پیسو په توگه د تبادلې د وسایلو ډولونه
۴۹	دویم څپرکی

د پیسو سیاستونه

- ۴۹ ..... د پیسو د سیاست په وړاندې پوښتنې
- ۵۷ ..... درېیم څپرکی
- ۵۷ ..... د پیسو په مدیریت کې د پیسو قوانین
- ۵۷ ..... لومړی قانون : د د پربنت قانون
- ۵۸ ..... دویم قانون : د تبادلې قانون
- ۶۰ ..... درېیم قانون : د پانګې قانون
- ۶۲ ..... څلورم قانون : د وخت د تنظیم قانون
- ۶۵ ..... پنځم قانون : سپما
- ۶۶ ..... شپږم قانون : مال ساتنه
- ۶۸ ..... اووم قانون پارکینسون :
- ۷۰ ..... اتم قانون : د درېو قانون
- ۷۲ ..... نهم قانون : د پانګونې قانون
- ۷۵ ..... لسم قانون : مرکبه ګټه
- ۷۸ ..... یوولسم قانون : د توکو راټولول
- ۷۹ ..... دوولسم قانون : مقناطیسي قانون
- ۸۲ ..... دیارلسم قانون : تېزوالي قانون
- ۸۳ ..... څلورم څپرکی

د پیسو سیاستونه

- ۸۳ ..... د پیسو د سیاست وسایل
- ۸۴ ..... د ازاد بازار یا د مارکېټ سیاست
- ۸۹ ..... د زېرمو سیاست
- ۹۳ ..... اسعاري سیاست
- ۹۶ ..... د تنزیل او بیا تنزیل سیاست
- ۱۰۰ ..... د ارزښت لرونکو سندونو د رهنې (گروي) سیاست
- ۱۰۱ ..... سامویلسن له نظره د پیسو د سیاست وسایل
- ۱۰۶ ..... پنځم څپرکی
- ۱۰۶ ..... د پیسو د سیاستونو دایره
- ۱۱۴ ..... اخري خبره

د تحريك يادښت

فرهنگي خانگه د افغانستان ملي تحريك له اساسي خانگو څخه يوه ده. د دې خانگې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنگي خدمات وړاندې او گټور فرهنگي کارونه ترسره کړي. د تاريخي، ملي، کلتوري ورځو او تاريخي او ملي شخصيتونو نمانځل د دې خانگې نورې دندې دي.

د هېواد د ليکوالو د علمي، ديني، روزنيزو او معلوماتي اثارو چاپ هم د دې خانگې له اساسي دندو څخه گڼل کېږي. له هغې ورځې راهيسې چې تحريك خپل عملي فعاليتونه پيل کړي دي، نو دې خانگې هم ورسره سم خپل فعاليتونه چټک کړي دي. تاريخي ورځې يې نمانځلي، تاريخي واټونو ته يې لوحې جوړې کړي. علمي سيمينارونه او ورکشاپونه يې جوړ کړي دي.

د تحريك دې خانگې د تحريك د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېيله چې په يوځايي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره ديني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته يې وړاندې کوي. دا اثر (د پيسو سياستونه) چې ستاسو په لاس کې دی، بناغلي (محمد داود نيازي) ژباړلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هيله ده درانه لوستونکي ترې ښه گټه پورته کړي. تحريك خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنگ د بډاينې په هيله

په درناوي

د افغانستان ملي تحريك

فرهنگي خانگه

لومړی ټکی

دا لیکنه چې تاسو اوس ورسره بلد پری او ستاسو د فکرونو وخت نیونکې ده، په څو برخو ویکل شوه او نوي فکرونه یې رامنځته کړل، په ډېرو مواردو کې مې په خوښه کې نوښت راغلو تر دې چې په ډېرې خوښۍ سره مې ادامه ورکړه او خپل اندونه مې په خپل نفس زورور کړل. دا لیکنه مې په پنځو څپرکیو کې بشپړه کړې چې څپرکي د برخو په وپشلو سره پخپله بېل شوي. لومړی څپرکی د تعریف څخه پیل د تجزیې د طریقې له لارې د پیسو ترمنالوژۍ، د پیسو پیژندنه او د پیسو زېږېدنه بیان شوي ده. وروسته مې د پیسو د پیسیز تحلیل لپاره گام کېښود په لومړي ځل مې د پیسوپه سیاستونو کې د سوات او پیست له میتودونو په گټه وره توگه کار واخیست. په دې اثر کې هڅه شوې چې د یو سیاستوال د کار د پیل تدابیر توضیح شي تر څو سیاستوال پوه شي چې له کوم ځایه پیل وکړي. نو له دې کبله د سیاستوال لپاره شپږ پوښتنې طرحه شوي. د پالیسو دایره د لومړي ځل لپاره زده کوونکو او محصلینو ته وړاندې شوې او دوه ډوله لارې مو ښودلې چې دواړه له نویو او دود لارو څخه گڼل کېږي. دا اثر په ځان کې لومړي او اخري ټکي لري او هرڅه مو چې په دې بحث کې څېړلي د کتاب په سر کې یې مطالعه کړئ. هیله لرم ټول همدا دي چې تاسو ته یې لیکم زما دا ناچیزه هڅه ومنئ.

زه له ټولو سره مینه لرم خو له خپلواکۍ سره ډېره .

پوهندوی سید مسعود

د ژباړن خبرې

د پیسو سیاستونو تر عنوان لاندې اثر د ښاغلي استاد پوهندوی سید مسعود دی. په دې کتاب کې د پیسو اړوند ډیر مهم مسایل خپرل شوي دي. انسان د خپل ژوند په لومړۍ مرحله کې ډیرې اړتیاوې نه لرلې، ژوند یې تر ډیره بریده په ځان بسیا وو خو کله چې د انسان ذهن پرمختګ وکړو ورسره یې اړتیاوې هم ډیرې شوې، د خپلو اړتیاوو د پوره کولو لپاره د توکو تبادلي ته اړ شو چې د انسان بیلا بیلې اړتیاوې یې پوره کولې په لومړي سر کې انسان د توکو تبادلي لپاره له بیلا بیلو وسایلو کار واخیستل شو چې خپلې ستونزې یې لرلې. خو کله چې انسان په دې وتواندو چې د توکو د تبادلي لپاره یو معیار پیدا کړي نو د انسان اقتصادي ژوند وسره ډیر پرمختګ وکړو، انسان یې د پرمختګ پولو ته ورساوو، نړۍ د یو کلي بڼه غوره کړه د انسان اقتصادي ژوند یې ډیر اسان کړو چې دا معیار د پیسو په نامه یادېږي. په دې کتاب کې د پیسو ډیرو مهمو مسایلو ته اشاره شوی او د پیسو مسایل یې په ډیره بڼه روښانه کړي. ما هم د کتاب او د پیسو د پورتنی ارزښت په پام کې نیولو سره وغوښتل شو د ښاغلي استاد پوهندوی سید مسعود دا اثر پښتو ژبې ته وژباړم، له ښاغلي استاد پوهندوی سید مسعود څخه ډیره مننه کوم چې په یوه تېلفون یې ماته د کتاب د ژباړې اجازه راکړه، الله تعالی ورته ډیر عمر وکړي کور یې ودان. په پای د ننگرهار پوهنتون استاد ښاغلي عبدالرحمان درد څخه هم نړۍ مننه کوم چې د کتاب د پښتو ژبې په سمون کې له ماسره مرسته کړې. همدارنگه له ټولو لوستونکو څخه هیله کوم که په دې ژباړه کې له ما څخه کومه تیروتنه شوي هیله ده بښنه راته وکړي. د اباد، خوشاله او لوی افغانستان په هیله.

محمد داود نیازی

د پیسو سیاستونه

لومړی څپرکی

لومړی برخه

پېژندنه

د پیسو سیاستونه له یو شمېر هغه تدابیرو او اقداماتو څخه عبارت دي چې د ځانګړو اقتصادي موخو (د پیسو د ارزښت ثبات، د مطلوبه قیمت کچه، د تولید تولید او تولیدو پیسو ترمنځ تعادل، د تولیدي عرضې او تولیدي تقاضا ترمنځ د مطلوبې فضا رامنځته کول، له پیسیزو وسایلو ښه ګټه پورته کول) د لاسته راوړلو لپاره تر سره کېږي. په پورتنۍ پېژندنه کې لاندې ټکو ته اشاره شوې ده:

- د پیسو د ارزښت ثبات
- د مطلوبه قیمت کچه
- د تولید تولید او تولیدو پیسو ترمنځ تعادل رامنځته کول
- د تولیدي عرضې او تولیدي تقاضا ترمنځ د مطلوبې فضا رامنځته کول
- له پیسیزو وسایلو ښه ګټه پورته کول

د پیسو سیاستونه

د پیسو سیاست د یوې وسیلې په توګه د هېواد د چارواکواو یا موسساتو په واک کې وي چې د دولت له خوا د قانون پر اساس د دندې په توګه ترسره کېږي .

د پیسو سیاست د نورو علومو په څېر د ځانګړو موخو د ترلاسه کولو لپاره طرحه کېږي. د پیسو سیاست د یوې ځواکمنې ستراتیژۍ په جوړولو کې موږ ته لار ښونه هم کولای شي. د پیسو د سیاست موخې په لاندې ډول طبقه بندي کوو:

- ♣ د استخدام د سطحې لوړوالی او برقرار ساتل
- ♣ اوږد مهاله اقتصادي پرمختګ
- ♣ د پیسو د پېر قدرت ساتل
- ♣ له نړیوالې سوداګرۍ سره مرسته او د تادیاتو د بېلانس مثبتوالی

په تعریف کې لیدل کېږي چې پورتنی ټکي د پیسو د سیاست لوری ټاکي او بهتره ده چې دا ټکي تعریف کړو. د پیسو د سیاست مهم ټکي په لاندې ډول تر څېړنې لاندې نیسو:

۱: د پیسو د ارزښت ساتل :

د پیسو د ارزښت ساتل یوه نسبي پدیده ده، موږ نشو کولای چې په ټولیز ډول یې وڅېړو نو له همدې کبله غواړم له پوښتنو یې پیل کړم :

د پیسو سیاستونه

څنگه کولای شو چې د پیسو ارزښت رامنځته کړو؟ د پیسو ارزښت کولای شو له دوو لارو وڅېړو:

۱. د پیسو کورنی ارزښت

۲. د پیسو بهرنی ارزښت

د پیسو ارزښت نه شو کولای چې د پیسو د حرکتو د جگوالي او ټیټوالي د پیسو د مقدار په تغیر سره ارزیابي کړو او په دې اړه استدلال وکړو. مگر د پیسو ارزښت یوازې د توکو د اندازې د تغیر د پیسو د حجم د تغیر په وړاندې وڅېړو او یا یې ترارزونې لاندې ونیسو.

تاسو پوهېږئ چې د عرضه شویو پیسو او عرضه شویو توکو ترمنځ اړیکه معکوساً متناسبه ده دا په دې مانا چې که د پیسو په ټولیز مقدار کې زیاتوالی راشي او توکي ثابت وي د پیسو ارزښت نزولي لار نیسي د توکو قیمتونه لوړېږي. د موضوع د روښانتیا لپاره لاندې جدول ته ځیر شئ:

شمېره	د پیسو په مقدار کې تغیر	د توکو په مقدار کې تغیر	په قیمتونو کې تغیر	په ارزښت کې تغیر
۱	لوړ	ثابت	لوړ	کمښت

د پیسو سیاستونه

۲	کمښت	ثابت	ټیټ	لوړ
۳	لوړ	لوړ	ثابت	ثابت

د پیسو بهرنی ارزښت د کورني ارزښت انعکاس دی چې د تادیاتو په

بیلابیلابو کې منعکس کېږي .

د تادیاتو بیلابیلابو

د یو هېواد ټولې اقتصادي راکړې ورکړې د نړۍ له نورو هېوادونو سره چې په یو ټاکلي وخت (یو کال) کې یې ترسره کوي د تادیاتو د بیلابیلابو په نامه یادېږي. د پیسو سیاست، یوازې د پیسو په حرکت پورې نه شو تولید دې تر څنګ د هېواد اقتصادي او ټولنیز حالتهم باید وڅېړل شي همدرانګه د هېواد سیاسي او نظامي حالت چې د پیسو د ارزښت په ټاکلو کې فرعي وسیلې دي باید په نظر کې ونیول شي. پورتنۍ جملې موږ ته رابښي چې د توکو او پیسو د مقدار تغیر د پیسو د ارزښت په ټاکلو کې مرکزي رول لري. همدرانګه یو شمېر نور عناصر هم شته چې د پیسو د ارزښت په ټاکلو کې نقش لري. خو کومه تیوري چې موږ تر مطالعې لاندې نیسو په هغې کې یوازې د پیسو ټولیز مقدار او د توکو ټولیز مقدار تغیر د پیسو د ارزښت په ټاکلو کې یو د بل پر وړاندې ږدو. لیکن زما په نظر په ډېرو مواردو کې چې د توکو ټولیز مقدار او د پیسو په ټولیز مقدار کې تغیر نه وي راغلی بیا هم د

د پیسو سیاستونه

پيسو په ارزښت کې تغير راځي چې يو شمېر نور عوامل لکه : سياسي ، اقتصادي ، ټولنيز او نظامي حالت هم د پيسو په ارزښت کې تغير راولي .

پورتني عوامل د اقتصاد په علم کې د اخباري قيمتونو په نامه يادېږي او په پرمختيايي هېوادونو کې ډېر تر سترگو کېږي . زه په دې باور يم چې په پرمختيايي هېوادونو کې سياسي تغير او ټولنيزې ستونزې دومره ډېرې وي چې په يوې دايمي پديدې بدلېږي او حتا د قانون بڼه اختياروي چې دغه تغير په ډېره جدي توگه د پيسو په ارزښت اغېزه لري . ډېری وخت دغه اغېزې د توکو د ټوليز مقدار او د پيسو د ټوليز مقدار له تغير څخه هم ډېرې وي .

د پيسو بهرنۍ ارزښت هم له دغو عواملو څخه اغېزمن کېږي د نړۍ په هر کونج کې انقلابي حرکات او د يو هېواد تېري کوونکي حالات د پيسو په ارزښت مستقيماً اغېزه لري . همدارنگه په يوه ځانگړي اقتصادي حوزه کې د هېوادونو د بنمنانه سياستونه هم ډېره اغېزه لري چې په دې برخه کې د گاونډيو د بېوزله کولو سياستونه ډېر د بحث وړ دي . دا سياست د نورو وسايلو په نسبت د پيسو په وسيله ډېره تکيه لري . د هېوادونو د پيسو د ارزښت د له منځه وړلو موخې ته د رسېدو لپاره د دهليز په بڼه کارېږي . د پيسو د سياست په جوړولو کې بايد پورتني عوامل په نظر کې ونیول شي خو کهپورتني عوامل په نظر کې ونه نیول شي نو د پيسو سياست به کومه ځانگړې اغېزه ونلري . ټول حکومتونه د پيسو د ارزښت د ساتلو او کمښت

د پیسو سیاستونه

څخه د مخنیوي لپاره په یوې گټورې وسیلې پورې تړلي چې د پیسو ریفورم ورته وایي.

د پیسو ریفورم

د پیسو ریفورم ته د پیسو اصلاحات هم وایي او لومړۍ موخه یې : له یو سلسله اقداماتو او تدابیرو څخه چې د حکومت او یا د حکومت له لورې یوې باصلاحیته ادارې ته د پیسو په تیزی سره راستنېدل د پیسو مطلوب حالت ته او یا هغه حالت ته چې د پیسو سیاستوال یې غواړي عبارت دی. ځینې وخت د پیسو ریفورم په پراخه توگه کارول کیږي او د پیسو په معیاري تغیراتو کې هم داخل وي د ساري په توگه د پیسو په نظام کې تعدیل راوستل او نور. خو په ټولیز ډول د پیسو ریفورم د پیسو د پرسوب د له منځه وړلو او یا د پیسو د پرسوب د مخنیوي لپاره ترسره کیږي. سیاست جوړونکي د پیسو ریفورم د پیسو د نورو اقتصادي موخو د ترلاسه کولو لپاره د یوې وسیلې په توگه کاروي. اوس ویلی شو چې د پیسو ریفورم هغه تدابیر دي چې د پیسو سیاست جوړونکو ته د پیسو د مطلوب حالت د رامنځته کېدو لپاره لار خلاصوي.

په یاد ولری، تاسو کولای شئ چې د پیسو ریفورم له بېلابېلو تدابیرو پیل کړئ. دغه تدابیر کوم دي؟ مهرباني وکړئ لاندې کرښې مه لولئله ځانه سره فکر وکړئله ځانه پوښتنه وکړئ چې کوم تدابیر باید د پیسو د ریفورم په وخت کې ونیول شي. په کاغذ یي ولیکی، دغه طریقه له تاسو سره مرسته کوي

د پیسو سیاستونه

خو په راتلونکې کې په خپلواکه توګه تدابیر وړاندې یا ونیسئ . زه یقین لرم چې تاسو به دا کار همدا اوس پیل کړی وي په تعجب سره به وګورئ چې هیڅ یو کار ناممکن نه دی .

هغه تدابیر چې د پیسو سیاست جوړونکي یې د پیسو د ریفورم په وخت کې اجرا کوي په لاندې ډول دي :

- د پیسو خاوندان (دود پیسې ، روان او وخت لرونکي امانت حسابونه) په دې مکلف کړي چې خپلې شتمنۍ په لږ شمېر د پیسو په واحدونو (د مثال په ډول د لسو پر وړاندې یو) تبدیلې کړي .
- د پیسو سیاستوال د قانون له مخې پیسه لرونکي په دې مجبوروي خو د دولت څخه د پور ناتبديل اسناد واخلي . چې اجازه یې له دولت سره وي که دولت اجازه ورکړي کولای شي چې اسناد په نغده پیسو تبدیل کړي چې په اقتصاد کې د نغدوالي د کمښت سبب ګرځي . له دویم نړیوال جنگ وروسته یو شمېر هېوادونو لکه چکوسلواکیا ، بلژیک او هالنډ له دې لارې کار واخیست .
- درېیمه طریقه د پیسو په شتمنۍ د پرمختللي ماليې وضع کول دي او یا باید په بانک کې د پیسو د بیلانس یوه برخه حذف شي . چې له دې طریقې څخه په یوګوسلاویا او لویډیز المان کې کار اخیستل شوی .

د مطلوبو قيمتونو سطحه :

په دې ځای کې غواړم چې د قيمتونو د تعادل د کلمې پر ځای د مطلوبه قيمتکلمه وکاروم او باور پرې هم لرم . تعادلي قيمتونه په اقتصادي تيوري گانو کې په زړې ترمنالوژۍ بدل شوي چې نه غواړم بحث پرې وکړم او وخت ضايع کړم زموږ په وخت کې د مطلوبېدو په تيوري ډېر تاکيد کېدو چې دا اصل د پيسو د سياستوالو لپاره ډېر منطقي اصل وو. په اوسني وخت کې اقتصاد پوهان ټول موضوعات د اقتصاد له اړخه څېړي او هغه خلک لېوني گڼي چې په تعادلي قيمت فکر کوي انسان پوهېږي چې دوی په لويه اشتباه کې ډوب دي خو بېرته معقوليت ته راگرځېدل يې د مطلوبيت قبلول دي. فکر کوم چې مطلوب استخدام، مطلوب قيمت د زړې اصطلاح ځای نيولای، اعظمي او اصغري قيمتونه دوه اصطلاحگانې دي چې په دې برخه کې ډېر کارول کېږي دغه دوه اصطلاحگانې په خپل ذات کې ښې او بدې نه دي . په ډېرو مواردو کې د دغو دوو طريقو کارول په سياست کې په ځانگړې توگه د پيسو په سياست کې ډېرې مهمې دي، د پيسو هغه حرکات چې د سياستوالو له خوا مطلوب وي، په ښه کوي ، سياستوالو ته هر هغه قيمت چې په اسانۍ سره وکولای شي د پيسو موخه تر لاسه کړي مطلوب قيمت دی . هغه قيمتونه چې لوړ وي د مصرف کوونکي لپاره د ډېر نفرت وړ وي خو د پيسو د يو سياستوال لپاره په يو وخت کې يوازې مطلوب قيمت وي ، خو هغه قيمت چې ټيټ وي او مصرف کوونکو ته

د پیسو سیاستونه

ښه وي د پیسو د سیاستوال لپاره کېدای شي چې په یو ټاکلي وخت کې بدترین قیمت وي. زموږ په وخت کې اقتصاد پوهانو د " فرید من " له کړنو ګټه پورته کوله چې د قیمت په لوړېدو سره یې هېڅ ډول اغېزه نه درلوده او د هغه برعکس هم .

داسې ولې دي؟ او د پیسو سیاستوال په دې اړه څه کولای شي؟ اقتصادي معقولیت د پیسو د سیاستوال اصلي کړنه ده او دغه معقولیت د حالاتو او شرایطو په نظر کې نیولو سره رامنځته کېږي. پوهېږو چې لوړ قیمتونه به مولد اقتصاد او تولیدونکو ته او ټیټ قیمتونه به دمسته لیکونو د بحث لاندې وي. سیاستوال کولای شي چې د سمتي قیمتونو له طریقو څخه کار واخلي یو قیمت او یا هم دواړه ترکیب کړي. چې دغه وضعیت په اقتصادي حالاتو پورې اړه لري چې موږ یې لرو. لوړ قیمتونه مولده قیمتونه دي چې په حقیقت کې د مولد د هڅونې لپاره ترسره کېږي ولې دغه قیمت مسته لک ته د منلو وړ نه ویاو یا د دې ډول قیمتونو هڅونه په ټولنه کې ستونزې راپیدا کوي خو ددې برعکس ټیټ قیمتونه تولیدونکي نا راضه کوي او د پرمختګ مخه نیول کېږي، خو ولې د مسته لیکو لپاره د پاملرنې وړ وي. دغه قیمتونه که ظاهرأ په ټولنه کې د عدالت ټینګښت ښيي په لنډ وخت کې په ټولنه کې د پرمختګ ښکاروندی وي خو د اوږد مهال لپاره یې پایله برعکس وي چې ډېرې بېلګې یې په افغانستان کې لرو. په دې برخه کې مهرباني وکړئ د خپل ژوند څخه عملي بېلګې راوړئ او هغه له خپلو ملګروسره شریکې کړئ او لرم چې ښې پایلې به

د پیسو سیاستونه

لري په یاد ولری چې د پیسو سیاستوالو لپاره مستهلک هم یوه اقتصادي وسیله ده چې د پیسو د کرنلارو په ټاکلو کې لوی نقش لري له دې اړخه د پیسو د سیاست جوړونکي یوازې په مستهلکینو اتکا نشي کولای، بلکې د پیسو سیاستوال باید ټولنه په طبقو ووېشي او په کامل باور دا باید تثبیت کړي چې د کومې طبقې پالیسي تطبیق کړي. زه فکر کوم چې دا یو اصل دی او دا باید په جدي توګه په نظر کې ونیول شي. کولای شو چې خلک له بېلابېلو لارو طبقه بندي کړو:

- ۱) د عاید
- ۲) ټولنیز موقف
- ۳) ثابتې شتمنۍ
- ۴) سپما کوونکي
- ۵) نور عاید لرونکي طبقه بندي کول او د هغوی پر وړاندې یو معقول سیاست جوړول او یا داسې طبقه بندي چې د هغوی لپاره معقوله وي. دسکې دویم مخ د مستهلک او مولد دپېچې د پیسو د سیاست جوړونکي باید ورته پاملرنه وکړي. د مستهلک په څېر کولای شو چې پانګوال او مولدین هم په طبقو ووېشو:

a. لوی پانګوال

b. منځني پانګوال

c. کوچني پانګوال

او یا د تولید له نظره:

د پیسو سیاستونه

- I. لوی تولیدونکي
- II. منځني تولیدونکي
- III. کوچني تولیدونکي

د تولید د ډول له نظره :

- i. درنو صنایعو تولیدونکي
- ii. د منځني صنایعو تولیدونکي
- iii. د سپکو صنایعو تولیدونکي

د سکتور له نظره :

- a. صنعتي تولیدونکي
- b. کرنیز تولیدونکي
- c. خدماتي تولیدونکياو نور تقسیم بندي کړو او د پرېکړو پر وخت اسانتیاوې رامنځته کړو .

دا تقسیم بندي د پیسو سیاست جوړونکي ته دا موقع ورکوي چې د پیسو د پالیسیو جوړولو پر وخت خپل حرکات ښه تنظیم کړي او دا تثبیت کړي چې د وگړو کومه کټگوري د سیاستونو په وسیله چې د قانون ښه نیسي حمایت کړي او کومه کټگوري له دې چوکاټ څخه لرې کړي. په خپل سر جوړ شوي قیمتونه بازارونه دي او بازارونه هم د پیسو سیاست جوړونکو ته د پاملرنې وړ دي اوس کولای شو چې ووايو د بازارونو ډولونه د

د پیسو سیاستونه

قیمتونو کړنې په ټولنه کې منعکسوي. او د بازار تنظیم د پیسو د سیاستوالو یوه دنده ده.

اوس له ځانه پوښتنه کړئ چې څو ډوله بازار پېژنئ؟

همدا اوس قلم را واخلي او د بازارونو لست ترتیب کړئ ستونزمن کار نه دی کولای شئ چې ترسره یې کړئ او یا په همدې اړه فکر وکړئ اوس ترتیب شوی لیست یا فکر مو یو له بل سره شریک کړئ حتما بڼه پایله لري. پوهېږم چې له ماسره همنظره یاست چې نهه ډوله بازارونه مو لیکلي او دغه بازارنه له دوو اقتصادي اصطلاحگانو (عرضه او تقاضا) څخه جوړ شوي دي. لاندې جدول ته ځیر شي:

عرضه تقاضا	مونو پول	اولیگوپول	پولیپول
مونو پول	دوه اړخیزه کامل انحصار	د تقاضا محدود انحصار	د تقاضا کامل انحصار
اولیگوپول	د عرضې محدود انحصار	دوه اړخیزه محدود انحصار	اولیگوپول عرضه

د پیسو سیاستونه

پولپول	د عرضې کامل انحصار	د عرضې اولیگو پول	بشپړه سیالی
--------	-----------------------	-------------------	----------------

زه باور لرم چې سیاستوال نشي کولای یوه نسخه ټولو بازارونو ته تیاره کړي موږ اوس هم دا ناکامه نسخه امتحانو او بڼه وینو چې له ناکامۍ سره مخ دي او هغه هم ددې لپاره چې هر بازار د خپل ځان لپاره ځانته سیاست او کړنې ته اړتیا لري چې دهغې مطابق باید تدابیر ونیسو. په یادولرئ چې د بازارونو په اړه تعصب د اقتصاد له نظره بڼه کار نه دی ځکه ځیني بازارونه د هېواد لپاره گټور خو د بل هېواد لپاره گټور نه وید ساري په توگه انحصار په خپل ذات کې بده پېښه نه ده ولې د دغې پېښې حرکات بڼه او بد دي انحصار د ځینو هېوادونو په اقتصاد کې حیاتي رول لري او کېدای شي چې د بل هېواد په اقتصاد کې ډېره پراخه ونډه ولري خو په دواړو وختونو کې انحصار دی.

الف - د پیسو سیاستونه او په قیمت یې اغیزې

لکه څرنګه مو چې وویل د پیسو سیاستوال د پرېکړو په پایله کې کولای شي په قیمتونو لویه اغېزه واچوي چې دا د پیسو د سیاستوال یوه دنده هم ده. د پیسو سیاست جوړونکي کولای شي چې د قیمتونو نوسانات تر خپل کنټرول لاندې راولي او له هغوی سره اقتصادي لوبه ترسره کړي. چې دغه نوسانات په عمده ډول د پیسو د سیاست جوړونکو لخوا طرحه

د پیسو سیاستونه

کېرې له دې کبله د قیمتونو نوسانات د پیسو د سیاستونو یو مهمه برخه ده چې د قیمتونو د سیاست په چوکاټ کې ځای لري. د قیمتونو نوسانات په ظاهره د قیمتونو تپت والی او جگوالی دی، په ډېرو اقتصادي څېړنو کې نوسانات همدا د قیمتونو جگوالی او تپت والی دی د ډېرو اقتصاد پوهانو په تیوري گانو کې د قیمتونو دوه یا درې سلنه جگوالی ته اجازه ورکول کېږي خو ولې د شلمې پېړۍ په اخر او د یوویشتمې پېړۍ په سر کې اقتصاد پوهان په دې نظر نه دي، دې اقتصاد پوهانو یوه مشهوره تیوري، پرمختگ په رکود کې رامنځته کړه او وایي چې د قیمتونو جگوالی یوازې دانه چې اقتصاد له رکود سره مخامخ کړی، بلکې د اقتصادي پرمختگ زمینه هم برابروي. "فرید من" او د هغه پیروان د دغې تیوري مخکښان دي. دې پوهانو خپل نظریات داسې وړاندې کړي: د قیمتونو د جگوالي پر وخت پانگوالی د ډېرې گټې دلاسته راوړلو په موخه ډېره پانگونه کوي چې ورسره تولید ډېرېږي او د تولید ډېرښت د استخدام سطحه لوړوي د استخدام د سطحې په لوړوالي سره خلک عاید ترلاسه کوي کله چې د خلکو عاید ډېر شي تقاضا هم ډېرېږي په ځانگړې توگه گټوره تقاضا چې دغه امر په خپله پانگونه ډېروي او په تولید ډول اقتصادي پرمختگ رامنځته کېږي. په یاد ولری چې په دې کې یوازې مطلوب قیمت په نظر کې نیول کېږي که قیمتونه ډېر لوړ شي بیا یې پایله منفي وي. د دې نظریې مخالفین وایي: د قیمتونو د جگوالي سره د تولید د عواملو قیمت هم لوړېږي چې پانگوالی

د پیسو سیاستونه

مجبور دي خو د خپلې گټې یوه برخه د قیمتونو په لوړوالي ورکړي چې ورسره د تولیداتو قیمتونه هم لوړېږي، د هېواد په ملي اقتصاد ډېرې اغیزې لري دا اغیزې ډېر وخت منفي وي او ټولنیزې ستونزې هم راپیدا کوي. د قیمتونو نامطلوبه لوړوالی او ټیټوالی په حکومت او ټول هېواد ډېرې بدې اغیزې واردوي نو له دې کبله د قیمتونو د نامطلوبه جگوالي او ټیټوالي مخه باید ونیول شي. د قیمتونو د نوساناتو اغیزې د هېوادونو د اقتصادي پرمختګ له کبله متفاوتې وي. دا اغیزې په پرمختیایي هېوادونو کې ډېرې وي ځکه په دې هېوادونو کې د پانګې کمښت او د قیمتونو لوړوالی د هېوادونو اقتصاد زیانمنوي.

ب - د قیمتونو د جگوالي سببونه : غواړم په دې ځای کې دا بحث نور هم اوږد کړم او دا موضوع په پراخه توګه وڅېرم هغه سببونه چې د قیمتونو د جگوالي سبب ګرځي په لنډ ډول تر څېړنې لاندې نیسو ځکه چې په نورو اقتصادي بحثونو کې څېړل شوي:

د قیمتونو د جگوالي پیسيز (پولي) سببونه

۱. د بودجې د کسر سیاست: کله چې حکومت په دې هڅه کې شي چې د بودجې کسر د پیسو د نشر له لارې یا د نورو لارو چې د پیسو مقدار بیدون د توکو د تغیر څخه ډېر کړي د پیسو د مقدار په تناسب سره په تقاضا کې ډېر والی راځي او د قیمتونو سیر لوړوي.

د پیسو سیاستونه

۲. د دولت د لگښتونو په جوړښت کې تغیر: که د دولت جوړښت او د لگښتونو جوړښت منفي لور ته لاړ شي او دغه لگښتونه د تولیداتو او توکو پر تولید ونه لگول شي، بلکې یوازې په استهلاکي او په عادي لگښتونو ولگول شي نو په دې صورت کې قیمتونه لوړېږي.
۳. په دولتي برخه کې د استخدام لوړوالی: دولت په ځانگړو وختونو کې د خپل ټولنیز سیاست مطابق د بېکارۍ د له منځه وړلو او د بې ثباتۍ دمخنیوي لپاره په ټولنه کې د استخدام سطحه لوړوي، نو په دې صورت کې پټه بېکارۍ او دمصنوعي عاید په وجه په بازار کې تقاضا تغیر خوري چې دغه تقاضا د قیمت د لوړوالي سبب ګرځي.
۴. د سپماشویو پیسو کارول د قیمتونو د جگوالي له کبله: په هغه حالت کې چې سپما کوونکي د خپلو لگښتونو د پوره کولو لپاره چې د قیمت د لوړوالي له امله رامنځته شوي له خپلو سپما شوو پیسو څخه ګټه پورته کړي، تقاضا ډېرېږي او قیمتونه نور هم لوړېږي.
۵. د یو بد رواني حالت جوړول چې سپما کوونکي پیسې په اسعارو تبادله کړي: رواني حالت هم کولای شي د تقاضا په زیاتوالي کې رول ولوبوي چې دغه رول په ځانگړو حالتونو کې وي په دې رواني حالت کې تقاضا کوونکي د تقاضا د لوړوالي لپاره هڅه کوي او دغه هڅې په بازار کې تقاضا ته تغیر ورکوي او د قیمتونو د لوړوالي سبب ګرځي.
۶. د پیسو په وسیله د ثابتو شتمنیو رانیول: کله چې پیسه لرونکي خلک د پیسو د ارزښت د کمښت له وېرې پیسې د ثابتو شتمنیو د رانیولو لپاره

د پيسو سياستونه

کاروي نو په دې وسيله ثابتو شتمنيو ته تقاضا لورپري او قيمتونه هم لورپري

د قيمتونو د لوروالي توکيز سببونه

۱. د توکو د توليد کمښت : د توکو د توليد کمښت د توکو په توليزه عرضه او توليزه تقاضا کې تغير رامنځته کوي او دغه تغير د تقاضا لور ته ځي چې دغه تقاضا په خپله قيمتونه لوروي .
۲. د توکو د تمام شوي قيمت لوروالي او د لېږد رالېږد د لگښتونو لوروالي : د لېږد رالېږد د لگښتونو د لوروالي له کبله قيمتونه لورپري چې دغه لگښتونه د عصري وسايلو نه کارول، د ښو مواصلاتي لارو نه شتون له کبله رامنځته کېږي چې ورسره د توکو قيمتونه هم لورپري.
۳. په ترانسپورټ او انتقالو کې موانع او ستونزې : د توکو د لېږد او انتقالو ستونزې د توکو قيمتونه لوروي ستونزې د قوانينو گونگ توب، د ژباړې په وسيله مغلقيدل، او له نورو هېوادونو د قوانينو راخيستل، بد امنی، په غير رسمي ډول له ترانسپورتي شبکو څخه د پيسو اخیستل او بعضي وخت د جغرافيايي موقعت له کبله راپيدا کېږي.
۴. احتکار د پانگوالو، سوداگرو او مولدينو معلومات نه شتون د ټولني په اړه : په دې اړه ډېر څه نه وایم ځکه په دې اړه ټول پوهېږي په ځانگړې توگه هغه څوک چې دا عمل ترسره کوي ځکه دا عمل د نړۍ په ټولو اديانو کې ناروا عمل گڼل شوی چې له دې سره هم قيمتونه لورپري .

د جوړښت له کبله د قیمتونو لوړوالي

۱. د پرمختګ او د تولید د عواملو ترمنځ نامساوات: په دې ځای کې نامساوات څخه موخه د تولید د عواملو په داخل کې د تولید د عواملو ترمنځ او بل اړخه یې د تولید د عواملو او د پرمختګ ترمنځ بې تناسبیده چې دغه بې تناسبی د قیمتونو د لوړوالي سبب ګرځي. دا په دې مانا چې په ډېرو هېوادونو کې د موخو د ترلاسه کولو لپاره د تولید عوامل په کافي اندازه شتون نه لري ورسره قیمتونه اغېزمن کېږي چې په ډېرو مواردو کې لیدل کېږي پانګې تناسب له نورو عواملو سره بې تناسبی بنسټی چې دوه ډوله اغېزې په قیمتونو لري.

۲. د خپل سړي سیستم او ښه بانګي سیستم نه شتون

۳. په ازاد بازار کې د سود د بیې لوړوالی په ځانګړې توګه په پرمختیایي هېوادونو کې.

د قیمت د لوړوالي رواني سببونه

۱. د ټول اقتصاد په اړه د بدو نظرونو رامنځته کېدل او د مرکزیت د له لاسه ورکولو وېره.

۲. د ځینو ذهنونو شتون چې د ورځپاڼو پروپاګند قبلوي دا ډول قیمتونو ته په اقتصاد کې اخباري قیمتونه وایي چې د ناوړین په وخت کې د قیمتونو د لوړوالي د لوی عامل په توګه ګڼل کېږي.

د قیمت دلوروالي د مخنیوي لارې گودرې

- د پیسو د سیاست لارې گودرې :

۱. د پور دولتي اسنادو نشرول

۲. له لارمو سپماوو څخه گټه پورته کونه

۳. له کریدتې سیاستونو څخه د سوداگرو لپاره گټه پورته کونه

- د توکو د سیاست لارې گودرې:

۱. د تولیدي موسیساتو تقویه چپدېر توکي عرضه کوي په ځانگړی توگه د دولتي تولیدي موسیساتو.

۲. د دولت د کارکونکو تقویه د لویې مصرفي گټکوري په توگه د هغوی لپاره د توکو اسانتیاوې برابرول .

- کوچنی او کنټرولي لارې گودرې :

۱. د احتکار د مخنیوي لپاره لازم اجرات کول

۲. د قوانینو او طرزالعملونو جوړول د سوداگرو د گټې په منظور په هغه صورت کې چې د قیمتونو لوړ والی ملي اقتصاد تهدیدوي.

۳. د یوې ستراتیژي جوړول چې وکولای شي په ځانگړو وختونو کې ځانگړي کارونه ترسره کړي .

د - د قیمتونو د تغیر اوږدمهاله موخې : پدې اړه غواړم د موضوع د روښانولو لپاره د نوبل جایزې گټونکي "سامولین" د مشهور کتاب د نړۍ اقتصاد څخه یوه خبره نقل کړم : اخري مطلوب هغه دی چې زموږ د ټولني اقتصاد تل کامل استخدام او د پراختیا په حال کې وي نوسانات او

د پیسو سیاستونه

سوداگریز دوران وټاکل شي په اصطلاح (د ډالرو لېونۍ گډا) دا په دې مانا چې د قیمتونو شدید نوسانات په روښانه او ضعیف حالت کې کنټرول کړي ولې د قیمتونو د لوړوالي اوږد مهاله سیر په اړه دا نظریې وړاندې شوې دي:

a. د قیمتونو د تثبیت نظریه: د دې نظریې پر اساس د قیمتونو موډل باید د اوږد مهال لپاره ثابت وساتل شي د نفوسو په ډېرښت، د پانګې د ډېروالي او فني پرمختګ له کبله ټولیز لګښتونه لوړېږي د پیسو مزدونه او حقیقي مزدونه لوړېږي او کار پرمختګ کوي.

b. د تل ډېرښت نظریه او د قیمتونو ټیټوالی: د دې ډول سیاستونو مخ ته وړل کامل استخدام رامنځته کوي او په ټولیز تولید ډېرېږي. د ټولني ټولیز ډالري لګښتونه او د کار د مناسب ګیورتوب ډېرښت او د اقتصادي کړنو پراختیا نسبت قیمتونو ته تیز وي. په دې شرایطو کې پیسیز (پولي) مزدونه په مسلسل ډول لوړېږي ولې حقیقي مزدونه ډېر کمزور وي، نو ځکه د ژوند لګښتونه جریان لري.

c. د تل تنزیل نظریه او د قیمتونو ټیټوالی: د دې سیاست په کارولو سره پیسیز (پولي) مزدونه او هغه عواید چې له شتمنیو لاسته راځي تقریباً ثابت وي. هغه ډېرښت چې د فني روش له پرمختګ څخه لاسته راغلی وي د قیمتونو د تنزیل له لارې د مصرفونکو عاید ګڼل کېږي پیسیز (پولي) مزدونه ثابت پاتې کېږي ولې حقیقي مزدونه ډېرېږي. د قیمتونو تنزیل باید د اقتصادي کړنو او کسبونو د کمښت سبب ونه ګرځي د دې لپاره باید د

د پیسو سیاستونه

قیمتونو تنزیل له دې وړاندې چې د اقتصادي موسیساتو د خرڅلاو قیمت ټیټ کړي باید د هغې موسیسي د تولید لگښتونه ټیټ شي .
 د حل درې واړه لارې چې وکولای شي بېکاري خپلې ټیټې کچې ته ټیټه کړي او په دې حد کې باقي پاتې شي د منلو وړ دي. په یوه اقتصادي حوزه کې د دريوو لارو چې هره یوه قبوله کړي تفاوت نه لري په دې شرط چې د قیمتونو په اړه وړاندوینه شوې وي او اقتصادي دستګاه باید ځان ورسره تطبیق کړي.

د پیسو بازار ته د سیاستوال ورتګ

یو سیاستوال څنګه کولای شي چې د پیسو بازار ته داخل شي باید له کومو لارو ګودرو کار واخلي او له هغه بازار څخه څنګه ځان لرې کړي کوم چې ده د ټاټیډ وړ نه وي. سیاستوال باید لاندې کارونه ترسره کړي.

- کولای شي چې د بازار له تحلیل څخه ګټه واخلي او په دغه تحلیل کې له لاندې میتودنو څخه کار واخلي :

۱. سوات S.W.O.T: سوات له څلورو انگلیسي کلمو څخه جوړ شوی چې د تحلیل لپاره اساسي موضوعات بیانوي. په یاد ولری چې دغه میتود په ټولو تحلیلونو کې تر ټولو ګټور میتود دی.

ځواکمنتیا Strengths	کمزوري Weakness
موقی(فرصتونه) Opportunities	ګواښونه Threats

د پیسو سیاستونه

دلته سیاستوال باید په دې پوه شي تېرو طریقو کومه ځواکمنتیا لرله، کمزوري یې څه وه چې کار پرې وشي او تر څنګ یې کومې موقې او فرصتونه لرل له موقود کومو عواملو پر اساس ګټه نه ده پورته شوې او له کومو موقو یې نه یې ګټه پورته شوې کوم شی زموږ سیاست ګواښوي او تر کومه ځایه یې زموږ سیاست تهدید کړی. د ساري په نظر کې نیولو سره د یو هېواد اقتصادي حالت تحلیل کړئ او دهغه پر اساس خپل سیاست جوړ کړئ او س ښه لارښود لرئ او د پیست له میتود څخه کار واخلي.

- پیست P.E.S.T: په دې میتود کې د پیسو سیاستوال سیاسي حالت تر څېړنې لاندې نیسي او هغه په دې هڅه کې وي تر څو په دې وپوهېږي چې سیاسي اوضاع د پخوانیو سیاستونو په تطبیق او عدم تطبیق څومره اغېزه لرله او هغه باید ځانته راملومه کړي.

اقتصادي وضعه هم د پیسو سیاستوالو ته اړینه ده او هغوی باید په دې پوه شي چې په څه ډول اقتصادي حالت کې قرار لري کوم ډول اقتصادي حالت په اقتصاد حاکم دیاو په دې حالت کې باید کوم تدابیر ونیسي.

ټولنه چې په خپله د سیاست منشا ده او د پیسو د سیاستوالو لپاره ځانګړی اهمیت لري، ټولنه چې سیاستوال په کې ژوند کوي کولای شي د سیاست د تطبیق په برخه کې ښه انگیزه او یا بده انگیزه رامنځته کړي په ډېرو مواردو کې نوې پرېکړې د نوي سیاست په ښه بې ګټې ویاو باید انتظار وکړي تر څو شرایط ښه شي چې ډېری سیاستوال په دې پوهېږي. د شرایطو په نظر کې نه نیول که سیاست هر څومره معقول وي له ناکامۍ سره مخامخېږي له تېرو

د پیسو سیاستونه

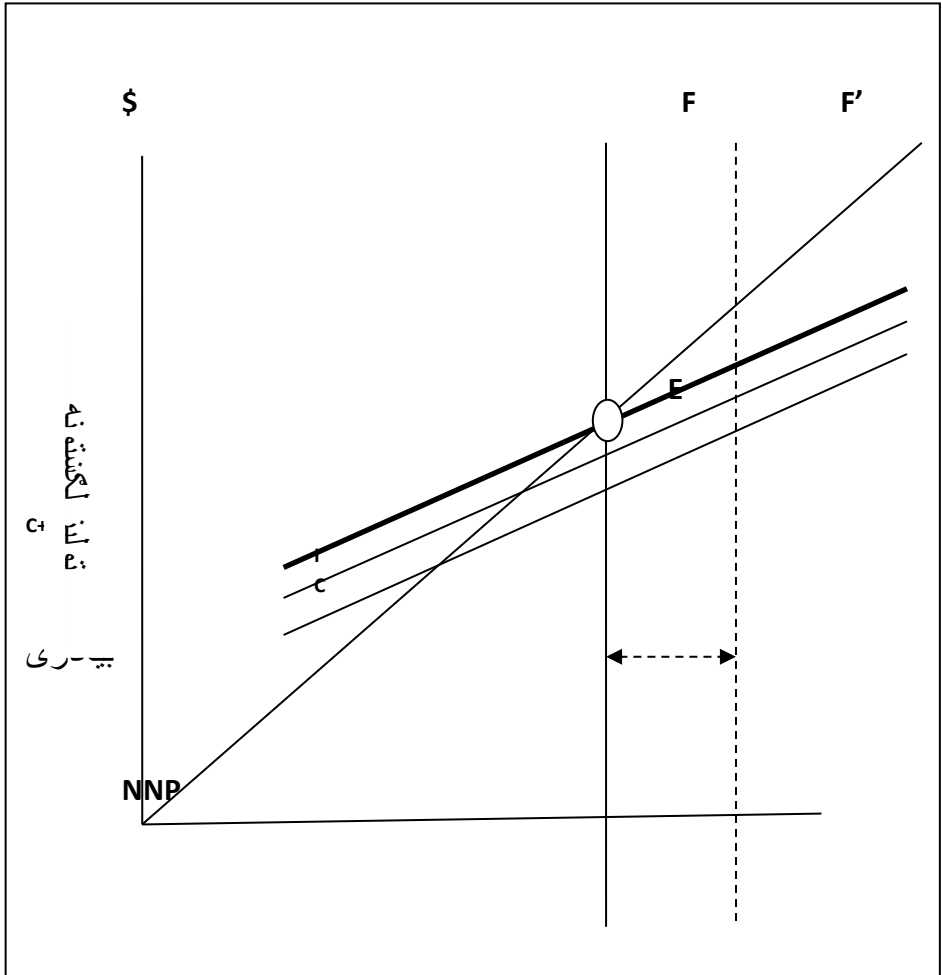
سیاستونو څخه عبرت واخلائو یوازې اصلاحات وکاروی چې دا په حقیقت کې واقعیت ته ځان سپارل دي او له تېزوالي معقوله تېښته ده .

له ټکنالوژۍ څخه گټه پورته کولهم د یو سیاستوال لپاره اړینه دهاو هغه باید په دې پوه شي چې له ټکنالوژۍ څخه گټه تر کومې کچې ده د دې معلوماتو په وسیله برېښنایي وسایل د پیسو په روشونو کې ټاکی بې له دې له ډېرو برېښنایي وسایلو څخه گټه پورته کونه د پیسو د سیاست د یوې وسیلې په توگه چې د تطبیق شرایط یې شتون ونلري په اقتصاد کې په نا بیره توگه ثقافتی خلا رامنځته کوي. هغه باید په دې پوه شي څو سلنه اقتصاد کولای شي له پرمختللي ټکنالوژۍ گټه واخلي او باید کوم ډول ټکنالوژي وي، ځکه په ځیني هېوادونو کې دویم لاس ټکنالوژي گټوره وي نسبت اول لاس ته. هندوستان په دې برخه کې ډېرې تجربې وازمولې او ښې پایلې یې تر لاسه کړې. د لومړي وزیر راجیو گاندي د اندراگاندي زوی په وخت کې هندوستان خپل اقتصاد کمپیوټرایز کړو اولومړي وزیر یې دویم لاس کامپیوټرونه له المان هېواد څخه واخیستل چې د هندوستان دولت په لومړیو کې له دې طرحې سره مخالفت درلود او تاکید یې کاوو چې لومړۍ درجه کمپیوټرونه باید له جاپان او یا بل هېواد څخه واخیستل شي د هندوستان د لومړي وزیر دلیل دا و چې دا کمپیوټرونه د هېواد د شرایطو مطابق دي او موږ کولای شو چې ښه گټه ترې واخلو او کهکله یې جوړېدو ته اړتیا پیداشوه، نو کولای شو چې په هندوستان کې یې بېرته جوړ کړو، خوډېری وخت ددې کمپیوټرونو ترمیم دنوي کمپیوټرونو داخستلو هومره لگښت درلود. هند له لږ وخت وروسته په

دپیسو سیاستونه

دې وتوانېده چې خپل لومړی کمپیوټر بازار ته عرضه کړي او د هند اقتصاد کمپیوټرایز کړي .

د پیسو سیاستونه

څرنگه چې په شکل کې گورئ له ټکنالوژۍ گټه پورته کونه یو مسله ده او د بدو اثراتو د مخنیوي په خاطر چې په نظر کې نیول کېږي جدي کار ته اړتیا لري. مهمه مسله ده باید په نظر کې ونیول شي او بحث پرې وشي له لور تخنیک څخه گټه پورته کول کېدی شي چې ډېره مثبتې وي ولې په ډېرو مواردو کې د بېکارۍ سبب گرځي. دا مسله په پرمختیایي هېوادونو کې ډېره مهمه ده. په دې ځای کې لیدل کېږي هغه تغیرات چې په تخنیک کې راوستلی شي او په نورو عواملو کې تغیرات رانه وستل شي د بېکارۍ د رامنځته کېدو سبب گرځي او که نورو عواملو ته مثبت بدلون ورکړو گراف بل شکل غوره کوي.

د پیسو له وسایلو بڼه گټه پورته کونه

پیسې د پیسو د سیاست مهمه وسیله ده، پیسې کېدی شي چې هم موخه او موخې ته د رسیدو وسیله وي. د پیسو دا دوه گونې ځانگړتیاوې د پیسو اړتیا د پیسو د سیاست په برخه کې بنیې. پوهېږئ چې ټول د پیسو سیاستونه د پیسو د مطلوب ارزښت او له دې لارې نورې موخې لکه اقتصادي او ټولنیز پرمختگ رامنځته کول دي. د دې لپاره چې یو کوچنی بحث په پیسو وکړم د پیسو له ډولونو یې رانیسم. دا جادويي وسیله چې په اوسني وخت کې پرې ټول توکي اندازه کېږي. بېلا بېل تعریفونه لري :

د پیسو سیاستونه

زه مینه لرم چې ووايم : هر هغه څه چې د پیسو دنده ترسره کړي پیسې دي. غواړم پیسې د دندو پر اساس وپېژنم او له همدې لارې ټولیز تعریف ته ورسم. "فرانسوا پیرو" پیسې د تبادلې او د ارزښت د ساتلو د وسیلې په توګه راپېژني او یو له مشهورو تعریفونو څخه ګڼل کېږي چې د پیسو په اړه شوی دی. د امریکا مرکزي بانک د پیسو په اړه وايي: پیسې عبارت دي له بانکنوټو، سکو، روان حسابونو، مسافري چکونو او د سپماله حسابونو څخه .

د پیسو ډولونه: د پیسو د ډولونو په اړه د نورو علومو په څېر د پوهانو ترمنځ اختلاف شتون لري خو د پوهانو دنظریاتو د اختلافاتو سره سره بیا هم موږ د پیسو ډولونه تر څېړنې لاندې نیسو، د ښه پوهولو لپاره اړینه ګڼم چې د پیسو د رامنځته کېدو په اړه معلومات ترلاسه کړو که څه هم دا موضوع به تاسو ته تکراري وي خو بیا تکرار یې ښه ګڼم .

د پیسو رامنځته کېدل: پوهان په دې باور دي ، کله چې بشر دوو عناصرو ته لاسرسی پیدا کړو د انسان په ژوند کې بشپړ بدلون رامنځته شو . چې دغه دوه عناصر یو پیسې او بل اسپرین ټابلیت دي. انسان یې دومره پیاوړی کړو چې نور موجودات د انسان دلګښت یوه برخه وګرځېده . تبادلې چې د انسان د ژوند دوام پرې ولاړ دی او موږ نشو کولای پرته له تبادلې خپل پرمختیایي کارونه تنظیم کړو. انسان د ژوند له لومړۍ ورځې څخه د خپلو اړتیاوو د پوره کولو

د پیسو سیاستونه

لپاره قدم پورته کړی دی. چې دغه اړتیاوې د ډېر لږ وخت لپاره په چپ او گونگه‌حالت کې ترسره شوې، وروسته توکي رامنځته شول او د توکو په منځ کې ځینې د تبادلې په توگه وکارول شول چې ددې باوجود نشم کولی هغوی ته پیسې ووايم خو بیا هم د پیسو دنده یې تر ډېره وخته ترسره کولهاو د تبادلې لازمي مخته یوړه.

ځینې پوهان پیسې د تبادلې په توگه په اتلمسه زېږدیزه پېړۍ کې چې کله فلزي پیسې رامنځته شوې پېژني او ویېکولای شول چې په اتلمسه زېږدیزه پېړۍ کې په ټوله نړۍ حکومت وکړي. د پیسو درامنځته کېدو د ځای په اړه د پوهانو ترمنځ د نظر اختلاف شتون لري یو شمېر پوهان د نورو علومو په څېر د پیسو د راپیدا کېدو ځای یونان گڼي او دکار د اسانۍ لپاره نور ځایونه خیالي گڼي، ولې تر اوسه په دې اړه کوم لیکلی ثبوت نشته خو تاریخ شاهد دی چې چینایان لومړني خلک ول چې له سند څخه یې د اوسنیو پیسو په توگه کار اخیستی، چین لومړنی هېواد و چې په کال ۱۴۵۵ زېږدیز کې یې پیسې نشر کړې له هغې ۲۰۰ کال وروسته په اروپا کې سند د بانکوت په شکل نشر شو د بانکوت سند دنشر لپاره بڼه بهانه دا وه چې د سرو او سپینو زرو ډېرښت له کبله د دوی په ارزښت کې کموالی راځي او قیمتونه لوړېږي. له دې معلومېږي چې چینایانو د پیسو د پرسوب اصطلاح له اروپایانو پخوا پېژندله او دهغه د مخنیوي لپاره یې دا کارونه ترسره کړي ول ولې لویدیز نشرات دغه موضوع په لویدیز پسې تړي او

د پیسو سیاستونه

وایي چې دا اصطلاح په لومړي ځل په هسپانیا کې کارول شوې او دلیل راوړي چې د استهکالم بانک ۱۶۳۰ زېږدیز انگلستان بانک ۱۶۹۴ زېږدیز چې وروسته بیا د فرانسې سلطنتي بانک او نورو بانکونو پیسې نشر کړې. بابلیانو هم د شپږم سالار "اسوري هامورابي" په وخت کې پدې اړه په کال ۱۴۰۰ ق.م کارونه ترسره کړي دي. زموږ په هېواد کې هم له ډېرو پخوا زمانو څخه تمدن (بناریتوب) شتون درلود او د پیسو نښې د اریایانو له وخت څخه تر سترگو کېږي او هغه سکې شتون لري چې اریایانو به په تبادلو کې ترې ګټه پورته کوله او د لوړ کلتور څخه برخورداره وې. بیا هم د پیسو تر ډولونو وړاندې غواړم د پیسو ځینې مهمې ترمینالوژۍ چې د پیسو یو سیاستوال باید پرې پوه شي ذکر کوم زما موخه هغه نه دي چې پوهېږي بلکې هغه دي چې اړتیا ورته لري :

د پیسو د سیاست لپاره اړین اصطلاحات

- د پیسو ورکړل شوی نظام : په دې ډول نظام کې حکومت د پیسو مقدار په دوران کې د دې لپاره تنظیموي خوځیني موخې (د قیمت استقرار) ترلاسه کوي. دې ډول نظام ته **Fait Standard** نظام هم وایي .

د پیسو سیاستونه

- د پیسو زېرمې : د هغو سره زریزو سکو مقدار چې دولت یا بانک د تضمین په توګه د اعتباري پیسو پر وړاندې چې په دوران کې دي ، ساتلې وي .
- د پیسو واحد : یو ځانګړی مقدار جنس چې د پیسو د معیار په توګه ټاکل کېږي او نوم ورته تعیینېږي .
- د پور تبدیلول په پیسو : د بانکي سیستم په وسیله د پیسو د ډېرښت په موخه د پور دولتي اسنادو اخیستل . کله چې دا اسناد د بانکونو له خوا واخیستل شي هغه پیسې چې د دې په مقابل کې ورکول کېږي د پیسو حجم په دوران کې ډېروي .
- د پیسو معیار : هغه معیار چې دهغې پر اساس پیسې نشرېږي او د هغه لپاره د پیسو مقدار تعیینېږي . په لاندې ډول دي :
  - ♣ دوه فلزه معیار : هغه معیار چې په هغه کې دوه متناسب فلزه د تبادلې د معیار په توګه ټاکل کېږي او خپل منځ کې هیڅ ارزښتي اړیکه نلري .
  - ♣ د سرو او سپینو دوه فلزه معیار : هغه معیار چې په هغه کې دواړه فلزه په تبادلې کې داخل وي او دواړه ارزښتي اړیکه ولري .
  - ♣ د سرو سکه یي معیار : هغه معیار چې بانکونو ته په کې د سرو په سکو د تبادلې وړ وي . چې په دې معیار کې د بانکونو د سرو زېرمې کمېږي .
  - ♣ د سرو اسعاري معیار : دا معیار په نړۍ کې تر ټولو مشهور معیار دی دا معیار د بریتن وېز په نامه هم مشهور دی او د کال ۱۹۴۵-۱۹۷۳ پورې د نړۍ لومړی د پیسو معیار و چې پر تبادلې حاکم و دا معیار د امریکا د

د پیسو سیاستونه

ژمنې پر اساس رامنځته شوی و او په دې کې امریکا ژمنه کړې وه چې د یوونس سرو په مقابل کې به ۳۳ ډالر ورکوي چې بیا په ټوله نړۍ کې خلکو د سرو پر ځای ډالر ساتل .

♣ د سرو معیار : دا معیار تر ټولو پر ځای معیار دی چې د ډبر اوږد وخت لپاره یې په نړۍ کې د معیار په توګه دنده ترسره کړې ده اوس هم د نړۍ ډبرو پوهانو او هېوادونو د پیسو عرضه د سرو په معیار پیسې تړي . په اوسني وخت کې سرو معیار ته ګرځېدل د اقتصاد د علم له ګرمو مسایلو څخه شمېرل کېږي چې انگلستان یې تر ټولو ډېر طرفدار دی . د دې نظام مهم اصل دا دی چې سره د اصلي معیار په توګه او دهغې پر اساس نورې پیسې کارول کېږي . د دې تیوري طرفدار په دې عقیده دي چې د سرو معیار د پیسو د عرضې د کنټرول لپاره بڼه ځواک دی .

♣ کاغذي اصلاح شوی معیار : په نړۍ کې تر ټولو دود معیار دی پدې معیار کې پیسې په خپله په خپل ذات کې د تبادلې وړ دي او زموږ په هېواد کې هم همدا معیار چلېږي .

• د پیسو نظام : یوه ټولیزه اصطلاح ده چې د هغه په مفهوم کې سیاستونه او معاملات داخل دي د یو هېواد پیسې تر خپلې اغېزې لاندې راولي .

• د پسو واك: د هر هېواد دا حق دی تر څو خپل اقتصاد مصئون کړي د پیسو د پرسوب، بېکارۍ، د تادیاتو د بېلانس نامساوات، د یو شمېر نړیوالو موسساتو په شتون کې په ځانګړې توګه د نړیوال وجهي صندوق له ژمنې سره سم پوره کړي .

د پیسو سیاستونه

- باور Credit: د یو مبلغ هر ډول ورکړه یا د ورکړې ژمنه ده چې د ټکټانې(سود) د ورکولو سره د ورکړل شوي مبلغ د بېرته ورکړې حق، د نورو تضمین شویو او نا تضمین شویو لگښتونو، د پور هر ډول تمديد، هر ډول صادر شوي تضمین او د پور د بهالرونکو سندونو د پیردولو او یا د مبلغ د ورکړې د ژمنې دنورو ډولونو په عوض چې په مستقیمه توګه یا د ټکټانې د تخفیفی پیروډنې دیوې بې واسطې ورکول شوی وي. د افغانستان د بانکوالی قانون
  - د پور ارزښت لرونکي اسناد: د معاملې وړ د پور سند، د هغه معادل سند او د معاملې وړ سند دی چې د ګډون یا د تبادلې د ژمنې له لارې د معاملې د پور د بل ارزښت لرونکي سند د حصول حق ورکړي د پور ارزښت لرونکي سندونه د دفتر په ثبت شویو سند کې شامل دی. د افغانستان د بانکوالی قانون
  - سپارنه: د یو مبلغ پیسو تحویلول دي چې د بانک د دفترونو د جاري یا سپما په یو حساب کې شاملېږي. دغه تحویلي د یو تړون پر بنسټ چې د سپارونکي یا د هغه د استازي او بانک ترمنځ، بل حساب ته د بېرته ورکړې، لېږدونې په هکله له ټکټانې یا له هغې پرته یا جائزي سره سم دستي او معیادي غوښتنې په وسیله صورت مومي. د افغانستان بانک د بانکوالی قانون.
- اوس د دې وخت رارسېدلی چې د پیسو د ډولونو بحث ته داخل شو او هر یو تر څېړنې لاندې ونیسو. د اقتصاد د علم پوهان پیسې په بېلابېلو

د پیسو سیاستونه

ډولونو وېشي چې په دې مورد کې هم یو له بل سره اختلاف لري پیسې په خپله خوښه چې ورته ښه ښکاره شوي تقسیم بندي کړي دي. پوهانو دغه وېش په دوه کتگوريو تقسیم بندي کړی دینوموړي پوهان پیسې په دوه برخو وېشي چې له فزیکي او لیکلو پیسوڅخه عبارت دي چې اوسمهال دا په یو ښکلي خیال بدلې شوي او د پیسو نور ډولونه هم په همدې کې راځي .

زه اوس پیسې په څلورو برخو وېشم چې د پیسو بهترین وېش دی او دغه وېش په لاندې ډول دی :

- سکې
- بانکنوټ
- لیکلې پیسې
- برېښنایي پیسې

د پیسو دا ډول وېش د تبادلې عمل ته پراختیا ورکوي له بلې خوا د پیسو د تحلیل په وخت کې اسانتیا رامنځته کوي د پیسو وېش د پېچلي کېدو په موخه نه، بلکې د کار د اسانتیا په موخه ترسره کېږي چې سیاستوال یې باید په نظر کې ونیسي. د پیسو څلور پورتنیو ډولونو په ځانگړو وختونو کې د تبادلې د وسیلې په توگه دنده ترسره کړې ده. کولای شو چې سکې او بانکنوټ د فزیکي پیسو په توگه تر مطالعې لاندې ونیسو ولې د دې دواړو جدا کول د تحلیل لپاره یو بل امتیاز ورکول دي .

د پیسو سیاستونه

۱) سکې: سکې د تبادلې د وسیلې په توګه د ډېر وخت لپاره دنده ترسره کړیده او د اتمسې زېږدیزې پېړۍ په جریان کې یې حاکمیت درلود. فلزي سکې چې له بېلابېلو فلزاتو جوړې وې په بېلابېلو سیمو کې د تبادلې وسیلې په توګه دنده ترسره کوي او د سیمې د خلکو ستونزې له منځه وړي چې دا فلزاتګله سپین زرګله اوسپنه او کله نور فلزات ول چې په هماغو سیمو کې مقتدر ولاو د پیسو په توګه د خلکو له خوا منل شوي وو او تبادلې پرې ترسره کېده. خو کله چې سره او سپین زر د تبادلې د وسیلې په توګه رامنځته شول نو تبادلې په ډېر لوړ حد کې کړه او ورسره د انسان د ژوند سطحه هم لوړه شوه. د دغو دوو فلزاتو د هغو ځانګړو خصوصیاتو له کبله چې په خپل ځان کې یې لرل وکولای شول چې ډېر وخت په دې برخه کې تېر کړي. چې دغه خصوصیات په لاندې ډول دي:

- دواړه فلزات نایاب او کم یابه
- دواړو د لېږد اسانتیا لرله
- دواړه په کوچینو برخو د وېشلو قابلیت لري پرته له دې چې وزن یې کم شي.
- دواړه د زنگ د نه نیولو قابلیت لرلو
- دواړه پرته له تبادلې د زیوارتو په توګه هم کاریدل.
- دواړه ذاتي ارزښت هم لري

فلزي پیسو په اقتصاد ځانګړې اغېزه لرله چې په لاندې ډول یې تر مطالعې لاندې نیسو:

د پیسو سیاستونه

- په لومړي ځل تولید له لگښت څخه د دې وسیلې په واسطه بېل شو
- دا په دې مانا چې خرڅونکو خپل توکي د پیسو په بدل کې خرڅولو په مقابل کې یې پیسې لاسته راوړلې او د اخیستلو عملیه یې ډېر وخت وروسته تر سره کوله چې په حقیقت کې تولید له لگښت څخه په همدې طریقې بېل شو.
- دې وسیلې د زېرمه کولو حد پورته یوړ او ډاډمن یې کړو.
- د تبادلې رامنځته کېدل پرته له تولید څخه .

انسان د تاریخ په اوږدو کې څو ځلېد فلزي پیسو څخه د معیار په توګه کار اخیستی چې له دغو معیارونه څخه په لنډه توګه یادونه کوو :

- د سرو او سپینو زرو دوه فلزه معیار
- د پیسو دوه فلزه معیار د سرو او سپینو زرو په نسبت
- د پیسو یو فلزه معیار
- په بعضې مواردو کې د پیسو مختلط معیار هم په همدې وېش کې راځي.

۲) بانکنوټ : بانکنوټونه په لومړیو کېد کاغذي پیسو په شکل رامنځته شول چې په پخوا زمانو کې د یونان خلکو د پور د سند په بڼه کاروو او د رسپتا په نامه یې یادوو . وروسته بیا ترې کاغذي نوټ جوړ شوی په حقیقت کې ویلی شو چې بانکنوټ د هماغو پخوانیو اسنادو پرمختللی شکل دی ، کاغذي پیسېد لومړي ځل لپاره په ختیځ کې په اجباري ډول د تبادلې د وسیلې په توګه رامنځته شوې او چینایان لومړني خلک ول چې کاغذي پیسې یې رامنځته کړې په هغه وخت

د پیسو سیاستونه

کې چې په نړۍ کې بانک شتون نه درلود چینایانو د خپلو ستونزو د رفع کولو لپاره کاغذي پیسې د تبادلې د وسیلې په توګه رامنځته کړې تاریخې شواهد ښيي چې په کال ۸۰۶زېږدیز کې د "فوبیلای قا ان" په وخت کې کاغذي پیسې د نورو فلزاتو تر څنګ رامنځته شوې په هغه وخت کې چین دې پایلې ته رسېدلې و چې سره او سپین زر نه شي کولای د تبادلې اړتیا پوره کړي او د پیسو د وسیلې د کمښت احساس کېدو نو هغوی دا لارمه وګڼله چې د فلزي پیسو پر ځای کاغذي پیسې نشر کړي چې لګښت هم پرې کم راځي. ددې پیسو د اعتبار تضمین امپراتور وکړو دې پیسو گردش او اجباري قبولي لرله. د چین لوی سیاح "مارکوپولو" چې نظریات یې زموږ په هېواد کې هم ډېر د قدر وړ دي په دې اړه وايي ((هېچا د دې جرئت نه لرلو تر څو خپل ژوند په خطر کې واچوي او د پیسو د نه اخیستلو هوډ وکړي)) له دې جملې داسې څرګندېږي چې په هغه وخت کې د پیسو منل یو اجباري امر و که چا نه منلو دا په دې مانا چې د مرګ له ګواښ سره به مخ و ځکه چې دا د امپراتور امر و.

دا مسئله دلویدیزو پوهانو د ادعا د ردېدو ښکاروندوی ده زما په باور په یونان کې چې کوم اسناد په تبادله کې کاریدل د پور د سند په توګه خلکو ته د منلو وړ و، نه د تبادلې د وسیلې په توګه. د لومړي ځل (۱۶۵۶ز) لپاره بانکنوت په سویډن کې رامنځته شول او د سویډن مشهور پوه "پالم شتروخ" دا ابتکار وکړو. په اسیا یی هېوادونو

د پیسو سیاستونه

کې دا کرڼه په نولسمه زېږدیزه پېړۍ کې ترسره شوه خو دلومړي ځل لپاره کاغذي پیسې په چین کې نشر شولې او پرخلکو منل یې هم اجباري ول. زموږ په هېواد کې دا کرڼه په کال ۱۹۱۹زېږدیز کې تر سره شوه او په دې وخت کې د پیسو مختلط نظام چې کاغذي او فلزي پیسې وې هم رامنځته شو د کاغذي پیسو رامنځته کېدل په هغه وخت کې یوه لوی نوښت و چې د هېوادونو په اقتصاد کې یې یو حرکت رامنځته کړو. ددې وسیلې د رامنځته کېدو او پراختیا سبب په لاندې ډول دی :

♣ د سرو زرو د زېرمو د کمښت مخنیوی او ورځ تر بلې د دغه

فلز لوړوالی

♣ د لگښتونو لوړ والی او په دې وسیله نغدو پیسو ته د اړتیا ډېروالی د ټولني د اړتیا مطابق .

پورتني سیستمونو کې کاغذي اصلاح شوی سیستم تر ټولو ښه سیستم دی چې په دې سیستم کې پیسې په خپل ذات کې د تبادلې وړ دي. افغانۍ پیسې هم په همدې چوکاټ کې مطالعه کېږي .

(۳) برېښنايي پیسې :

- د برېښنايي پیسو نسبي گټې : برېښنايي پیسې لاندې نسبي

گټې لري :

• نسبت نورو پیسو ته ډېرې په امن کې وي

د پیسو سیاستونه

• سرعت یې ډېر، له نورو پیسو سره د مقایسې وړ نه

دی

- په اسانه کارول او بڼه گټه پورته کونه
  - له نورو پیسو څخه یې لگښتونه په څو ځلې کم دي
  - د انساني اشتباهاتو کمښت
  - د وخت مطابق بڼه مدیریت او معقولیت
- برېښنایي معاملات : لویه پوښتنه دا ده چې برېښنایي معاملات کوم دي ؟ دا معاملات ځانته ځانگړی تعریف لري :

د پیسو هر ډول برېښنایي لېږد بېله پخوانیو طریقو څخه (چک، په نغده ډول او نور کاغذي لارو ته مشابې) د یوې برېښنایي لارپه وسیله د ساري په ډول د تېلفون، کمپیوټر، مقناطیسي نوارونو په وسیله په دې منظور چې یوې مالي موسسې ته اجازه ورکړي ترڅو یو حساب کړیډت او یا ډیټ کړي .

د برېښنایي پیسو په توگه د تبادلې د وسایلو ډولونه :

- د پور کارتونه : د پورونو کارتونه د اعتباري کارتونو په څېر دي چې مشتري کولای شي توکي پرې واخلي او تادیه د خپلې بانکي حساب څخه د برېښنایي پیسو په وسیله ترسره کړي .
- د ارزښت د زېرمه کولو کارتونه : دا کارتونه د ورکړې او اعتباري کارتونو په څېر دي ولې توپیر یې په دې کې دی چې د ارزښت د زېرمه

د پیسو سیاستونه

کولو کارتونه د ثابت مقدار مبلغ اسم لرونکی دی. د ارزښت د زېرمه کولو عادي کارتونه د ډالرو له مخکې څخه د ځانګړي شوي مبلغونو اخیستل دي چېمصرف کوونکي یې په راتلونکې کې په لګښت رسوي تر ټولو ښه کارت یې سمارټ کارت دی چې یو چپ لري او کولای شو د اړتیا پر وخت له خپل بانکي حساب څخه مصرف وکړو سمارټ کارت کولای شي چې ای ټي ایم ماشینونو، شخصي کمپیوټرونو او ځانګړو تېلفونو په وسیله معاملات ترسره کړي.

- نغدې برېښنایي پیسې: نغدې برېښنایي پیسې د برېښنایي پیسو یو ډول دی چې د انټرنیټ په وسیله توکي او چوپړتیاوې پرې اخیستل کېږي یو مشتري کولای شي چې په یو بانک کې حساب پرانیزي له انټرنیټ سره وصل وي برېښنایي پیسو ته لاس رسې پیدا کړي او خپل شخصي کمپیوټر (PC) ته ولېږدوي.
- برېښنایي چکونه: دا چکونه د انټرنیټ ګټه پورته کوونکو ته اجازه ورکوي چې خپل صورت حساب ته بې له دې چې کاغذي چک ولېږدوي ورکړه ترسره کړي د چک ګټه پورته کوونکي چک په خپل کمپیوټر کې لیکي او بل چا ته یې لېږي چې په خپل وار بانک ته لېږل کېږي که چېرته بانک په دې پوه شي چې چک سم دی نو بانک د چک پیدا کوونکي ته د حساب لرونکي له حساب څخه ورکړه کوي.

د پیسو سیاستونه

دویم څپرکی

د پیسو د سیاست په وړاندې پوښتنې

د پیسو سیاستوال باید لومړی د خپلې دندې د اجرا لپاره د پیسو طرحه جوړه کړي او یا د پیسو په اړه یو ځانگړی سیاست رامنځته کړي خو په لومړۍ مرحله کې باید اساسي پوښتنو ته ځواب ووايي. د اقتصاد په علم کې دا ډول پوښتنې د یوې موخې لپاره د ښه بنسټ د ایښودلو په خاطر ترسره کېږي. دا پوښتنې په لاندې ډول ترسره کېږي خو په یاد ولری چې د هرې پوښتنې لپاره ځواب پیدا کول کله سم یا هم کله نا سم وي. تاسو کولای شئ دې پوښتنو ته شپږیزې 5W IH نوم ورکړئ. پوښتنو ته پاملرنه وکړئ:

- I. څه What؟
- II. ولې why؟
- III. څنگه How؟
- IV. چا Who؟
- V. کله When؟
- VI. چېرته where؟

دا پوښتنې او د دې لپاره ځوابونه کولای شي چې دیوې طرحې یا یو قانون لپاره ښه لاره جوړه کړي. پرېږدئ چې په دې اړه لږ بحث وکړم. په دې هم ښه پوهېږم چې دهر یومورد په اړه د خپلې موخې پر اساس دا پوښتنې پیل کړم.

د پیسو سیاستونه

۱- څه what؟ له دې پوښتنې څخه موخه دا ده چې ستاسو موخه څه ده؟ چې په حقیقت کې دا برخه ډېره اسانه او یا هم ډېره ستونزمنه ده. تاسو باید خپله کاري موضوع پیدا کړئ او کار پرې پیل کړئ تاسو پوهېږئ چې په دې برخه کې تاسو یا ستاسو کاري واحد په ورځو، میاشتو او یا هم څو کاله کار وکړئ څو هغه موضوع چې درکړل شوې پیدا یې کړئ له هغې وروسته چې د بحث مسئله پیدا کړئ او وکولای شئ چې ستاسو سیاست تقویه کړي یا یې اصلاح کړي او یا تېر سیاست ته تغیر ورکړي، لورې هڅې د پیسو د سیاستوال غوښتنه ده.

په یاد ولرئ چې تاسو له دوه ډوله وخت سره مخامخېږئ:

- په بهرني او چټکه توگه
- په دوامداره او څېړنیز ډول

په لومړي موارد کې د سیاستوال لپاره د هغه عمل په مقابل کې چې ولاړ دی د هغه د رفع کولو لپاره ډېر وخت نه لري او کار باید په چټک ډول ترسره کړي او رامنځته شوې مسئله له مینځه یوسي په دې مورد کې د څه! پوښتنه همدا منځته راغلې مسئله ده چې وخت رامنځته کړې ولې د دویمې پوښتنې څه باید پیدا کړو. په حقیقت کې دا یوه مخکنۍ مسئله ده چې د پیسو سیاستوال یې باید تعقیب کړي. په دې وخت کې د پیسو سیاستوال د څېړنوبڼه غوره کوي د پیسو ټول وضعیت تر مطالعې لاندې نیسي چې د پرمختگ، اصلاح او یا د تعدیل لپاره د اړتیا مطابق کار ترسره کړي. په دې کې سیاستوال څه ته ادامه ورکوي او څه! دي چې د پیسو وضعیت ته اړین

د پیسو سیاستونه

دې په یاد ولری چې څه! په راتلونکې پورې اړه لري او تحلیل د اوسنیو قوانینو پر اساس چې د پیسو په وضعیت حاکم دي او پرمختګ باید په راتلونکي کې رامنځته شي .

۲- ولې Why؟ : دغه پوښتنه د وخت په لحاظ په تېر ، اوس او راتلونکي پورې اړه لري، د پیسو سیاستوالو د ولې کلمه کارولې ځکه سیاستوال باید خپل حرکت تحلیل او تنظیم کړي . هغه تېر وخت په تحلیل کې نیسي هغه په دې لار کې ټولې خلاگانې او نیمګړتیاوې چې وضعیت د ناوړین په لور بیایي او یا ممانعت کوي بڼې روښانوي تر څو موخه لابښه شي ټول لوی سببونه تر مطالعې لاندې نیسي هر یو په جلا توګه څیړي او له اغېزو سره یې روښانه وي. اوسنی وخت هم یو رکن جوړوي چې باید د پیسو سیاستوال هغه په نظر کې ونیسي . موږ په کوم حالت کې یو؟ په اوسني وخت کې د تېر او جاري سیاست اغېزې څه دي؟ کوم خنډونه د اوسني سیاست په وجه رامنځته شوي چې زموږ د موخې د لاسته راوړلو څخه مخنیوی کوي؟ او بالاخره په اقتصاد او د پیسو په حالت یې اغېزې څه دي؟ زموږ کمزوري ټکي کوم دي؟ او له کومو فرصتونو مو ښه ګټه نه ده پورته کړې په یوه جمله کې موږ کولای شو د سواټ او پیسټ له میتودنو څخه ګټه پورته کړو .

د پيسو سياستونه

۳- څنگه HOW؟: څنگه او څه ډول کولای شو له ستونزو را ووځو او يا نوي سياست رامنځته کړو په دې اړه سياستوال کولای شي له لاندې میتودونو کار واخلي :

○ له تېرو اشتباهاتو څخه ځان خلاصول او د پيسوله اوسني سياست څخه د دې ډول کړنو لرې کول .

○ د نوو سياستونو جوړول د دې پر بنسټ :

♣ د تېرو لارو سمول او د اشتباهاتو د تکرار مخنيوی .

♣ د پيسو د نوي سياست جوړول او د زوړ سياست لرې

کول .

پورتني دواړه میتودونه په وخت پورې تړاو لري او د پيسو حالتونه روښانويچې په کوم وخت کې له کوم میتود څخه کار واخلي په ډېرو مواردو کې د يو میتود شتون ښه دی لکه د پيسو ريفورم د تيوري په لحاظ تر ټولو ښه میتود دی چې د پيسوستونزې له منځه یوسي ، ولې داسې حالت پېښېږي چې نشو کولای له دې میتود څخه ښه گټه پورته کړو په دې ډول حالت کې د پيسو سياست وال په دې مجبورېږي څو يوازې د کمزورو ټکو د اصلاح لپاره اقدام وکړي چې حالت په نسبي ډول ښه کړي ولې دا په دې مانا نه ده چې اصل له ياده وباسي . هغه میتود چې د يوې مسئلې لپاره جوړ شوی وي وکارول شي ډېر گټور وي او کولای شوو د شرايطو په مساعد والي سره يې وکاروو .

د پیسو سیاستونه

په دې حالت کې د پیسو د سیاست وسایل او له هغوی ګټه پورته کونه ډېره مهمه ده چې سیاستوال باید په دې برخه کې ډېر دقیق کار وکړي او خپل حرکات ښه تنظیم کړي .

د پیسو د سیاست د یوې وسیلې پر ځای د بلې وسیلې کارول ګټه نه کوي، بلکې حالت د ناوړین پر لور بیایي او حالت سرطاني کوي. ټولنه د بې ثباتۍ په لور ځي او سیاسي بې ثباتي رامنځته کېږي. نو له دې کبله د پیسو د وسایلو څخه ښه ګټه پورته کونه ډېره مهمه ده چې دا بحث د پیسو د وسایلو په برخه کې مطالعه کوو .

۴) Who د څوک څخه موخه دلته د کار دوخت پیل او پای دی زه باور لرم چې د پیسو سیاست د پروژې او پروسې څخه جوړ دی او په اصل کې په یوازې توګه د پروسې او یادې پروژې څخه نه دی جوړ. د پیسو سیاستونه په مسلسل او دوامداره توګه نیول کېږي چې د پیل او پای ټکي لري چې په دې برخه کې د پروژې ځانګړتیاوې اختیاروي ولې توپیر یې په دې کې دی چې د دې پای د بل پیل دی او هېڅکله پرې (قطع) کېږي نه. د تطبیق وخت په دې پروسه کې ډېر مهم ګڼل کېږي او سیاستوال باید دا وخت ډېر دقیق په نظر کې ونیسي وخت د پیسو په سیاست کې ډېر مهم دی او یوازې وخت کولای شي چې خبرې وکړي، سیاستوال باید په دې پوه شي چې په کوم وخت کې کوم میتود او کوم سیاست تطبیق کړي. سیاسي، اقتصادي، ټولنیز او نظامي حالت د یو سیاست د وخت د ټاکلو لپاره ډېر ګټور وي. په

د پیسو سیاستونه

پوره ډاډ سره وایم چې په نېو اقتصادي حالتونو، اقتصادي رکود او ناورین وخت کې توپیر لري. یا د جنگ په حالت کې چې ټولنیز ناورین هم وي نظر عادي حالت ته توپیر لري. په ډېرو پرمختیایي هېوادونو کې د پیسو سیاستونه په څو کالو کې تطبیقېږي بې له دې چې توپیر په کې راشي .

د پیسو سیاستونه چې د نړیوالو هېوادونو یا د پیسو سیمه ییزو او نړیوالو موسساتو له خوا جوړ شوي وي د پیسو د سیاستونو د تطبیق د وخت په ټاکلو کې هم رول لري. سیاستوال پر دې مکلف دي تر څو د هغه هېوادونو اقتصادي وضعې وڅېړي چې په هېواد اغېزه لري . لیدل شوي چې د پیسو سیاستونه یو له هغو وسایلو څخه دي چې کولای شي د نورو هېوادونو په وړاندې و کارول شي. په ځانګړي توګه د ګاونډیو د بې وزله کولو سیاست . چې د دې حالت د مخنیوي یوازینی لار بڼه سیاست جوړول دي .

۵) کله When؟ کله، هغه څوک چې د هغوی لپاره سیاست جوړ شوی دی او یا هغه وي چې د ځانګړو حالتو له کبله نه حمایته کېږي. حالات هم په دې برخه کې ډېر مهم دي چې باید په نظر کې ونیول شي د پیسو سیاستوال پوهېږي چې څوک د پیسو د سیاست موخه وګرځوي خو په ټولیز ډول د پیسو د سیاستوال موخه د ټولو افرادو له حقوقو حمایت او د ژوند د نېو شرایطو برابرول دي. ولې موخې ته د رسېدو لپاره د انساني خواخوږۍ په ځانګړیو کټګوریو کې ډېر اړینه ده.

د پیسو سیاستونه

سیاستوال کولای شي چې د سیاست د وسایلو په مرسته اغېزې په دې برخه کې راولي . په یاد ولری چې په دې برخه کې ډېرښت او نه ډېرښت مطرح نه دی، بلکې موخې ته رسېدل د سیاستوال لپاره مهم دي . په ډېرو وختونو کې داسې څرگندېږي چې یو سیاست په ظاهره د ډېرې خلکو گټې معلومې کړي . ولې له ډېر وخت وروسته دا معلومېږي چې سیاست عامه گټې خوندي کړي دي . د پیسو د ارزښت ټیټوالی کولای شي چې صادرات ډېراو یا برعکس مولد حمایه کړي په دې حالت کې د پیسو سیاست د تولیدونکو او صادرونکو په چوپړ کې وي په دې برخه کې اساسي موخه د تولید ډېرښت او د بازار موندنې داسانتیاوو برابرول دي خو برعکس کورنۍ مستهلک په خپل حال دی کېدی شي چې د قیمتونو د لوړوالي له کبله مواد کم لاسته راوړي چې د یو شمېر خلکو د ناخوښۍ سبب وگرځي دلته نو د پیسو سیاستوال باید یو بل حرکت سازماندهي کړي ترڅو له دې ستونزې ځان خلاص کړي چې ده په خپله جوړه کړې دی . سیاستوال کولای شي چې د کړیدتي سیستم په منظموالي سره د ده په خوښه سکتور حمایه کړي کړیدتي پالیسي کولای شي چې د ځینو ممانعت وکړي او ځیني وهڅوي او ځانگړې گټگوري خلک تر خپلې اغیزې لاندې راولي . د پیسو د وسایلو په برخه کې په دې موضوع بحث وکړو .

د پیسو سیاستونه

٦) چېرته when؟ د پیسو په سیاست کې چېرته څخه موخه، د تطبیق او اغېزې ځای دی په ټولیز ډول کولای شو چې کورنی سیاست او هغه سیاست چې د بهرنیو پیسو د سیاستونو پر وړاندې جوړ وو په دوه برخو ووېشو. د دغه سیاستونو د تطبیق ځای کېدی شي کورنیا بهرنی وي چې د ځانگړو موخو لپاره حرکت ورکول کېږي د حرکت په لحاظ کېدی شي چې دا سیاستونه حمله کوونکي یا دفاعي وي کورني سیاستونه دواړه برخې لري خو بهرنی سیاست یوازې حمله کوونکی وي چې د نورو هېوادونو د اقتصاد کمزوری کول، فلجول او یا هم په هغو هېوادونو کې د ځانگړو واحدونو تقویه کول دي دغه سیاستونه د پیسو د سیاستونو د وسایلو په مرسته ترسره کېږي او بریالیتوب او ناکامي یې په سیاستوالو پورې اړه لري چې ترکومه ځایه مقابل لوری د دې سیاستونو په اړه معلومات لري. (په افغانستان کې کولای شو چې ډېر داسې سیاستونه ولرو، پاکستانیان هم په همدې هکله د افغانستان په اړه ځانگړي سیاستونه لري.

درېم څپرکی

د پیسو په مدیریت کې د پیسو قوانین

د پیسو مدیریت د پیسو د پالیسو یو له اساسي برخو څخه شمېرل کېږي، دلته زه نه غواړم چې مدیریت په تخنیکي لحاظ وڅېړم، بلکې غواړم یوازې د پیسو د قوانینو یادونه وکړم چې د پیسو د مدیریت مهمه برخه جوړوي، داسې وگڼم چې د پیسو یو سیاستوال پرې پوه شي په دې قوانینو پوهېدل او په هغې واکمنېدل د یو سیاستوال لپاره اړین دي تر څو له جز څخه کل ته لاړ شي. هغه تجربې چې د افرادو په خوا کې څرخي په ټولیز ډولې وکاروي. دقوانین په لاندې ډول کټگوري کولای شو. زه د امریکایي لوی لیکوال "برایان" دنظریاتو په رڼا کې خپل نظریات داسې وړاندې کوم:

لومړی قانون: د ډېرښت قانون

موږ له نعمتونو څخه په ډکه نړۍ کې ژوند کوو چې په کافي اندازه د هغو ټولو لپاره چې په واقعي ډول پیسې غواړي او دې ته مایل وي چې د حاکمو قوانینو د پیروۍ له کبله پیسې لاسته راوړي شتون لري.

د پیسو سیاستونه

- I. د ډبرنبت د قانون لومړۍ پایله : هېوادونه ددې لپاره بډایه کېږي چې د بډایتوب پرېکړه وکړي. هېوادونه په دې خاطر بډایه کېږي چې په دې باور وي چې هغوی د بډایتوب ځواک لري، ځکه چې هغوی په دې موضوع کاملاً عقیده لري او د هغې مطابق عمل کوي، تل داسې کارونه ترسره کوي چې باور په عمل تبدیلوي. تاسو تل خپلو کارو ته په کتو سره وپوهیږئ چې ستاسو عقیده په اصل کې څه ده له دې پرته بله لازمه لری .
- II. د ډبرنبت د قانون دویمه پایله : هېوادونه ځکه له بې وزلی سره مخامخېږي چې د بډایتوب پرېکړه یې نه ده کړې .
- III. څنگه کولای شو چې د ډبرنبت له قانون څخه گټه پورته کړو ؟
- فرض کړئ چې تر اوسه مو کومه تجربه د پیسو په اړه لرله ځانگړې درس مو ترې یاد کړی، او دا تجربه له تاسو سره مرسته کوي ترڅو مالي خپلواکي تر لاسه کړی. د دې پر بنسټ موکوم مهم درسونه زده کړي ؟
  - تاسو په صداقت تجزیه او تحلیل وکړئ چې تر ټولو لوی خنډ او لوی محدودوونکی باور چې ستاسو د مالي بریالتوب مخنیوی کوي کوم دی . اوس هوډ وکړئ او داسې عمل ترسره کړئ چې تاسو ته هېڅ خنډ نه لری .

دویم قانون : د تبادلې قانون

پیسې هغه چاپیریال دی چې خلک په کې کارونه د توکو په تولید او چوپړتیاوې له توکو او نورو چوپړتیاوو سره تبادله کوي.

د پیسو سیاستونه

- د تبادلې د قانون لومړۍ پایله : د پیسې، د ارزښت معیار دی چې خلك توكي او چوپړتیاوې پرې ساتي .
- د تبادلې د قانون دویمه پایله : ستاسو کار د نورو په نظر د تولید عامل یا لگښت دی .
- د تبادلې د قانون درېیمه پایله : هغه پیسې چې د عاید په توګه لړلله ارزښت سره مساوي دي چې نور ستاسو مرستې او ونډې ته قایل دي .
- د تبادلې د قانون څلورمه پایله : پیسې سبب دي نه اغېزه
- د تبادلې د قانون پینځمه پایله : د پیسو د مقدار د ډېرښت لپاره باید د خپل کار ارزښت چې لري ډېر کړئ په دې مانا چې خپل کار ډېر کړئ .

څنگه کولای شو له دې قانون څخه ښه ګټه واخلو ؟

- خپل سوداګریز او کاري حالت ښه مطالعه کړئ او په دقیق ډول یېښه تشخیص کړئ چې کوم کار باید ترسره کړئ چې تاسو سره مرسته وکړي خو ستاسو د محصولاتو قیمت او چوپړتیاوو د ارزښت د ډېرښت سبب وګرځي .
- هره ورځ له ځانه پوښتنه وکړئ چې زه ولې معاش اخلم ؟ د ځوابونو فهرست په خپله جوړ کړئ او دغه فهرست له خپلو ملګرو او مسوولینو سره شریک کړئ له هغوی وغواړئ خو په دې هکله نظر درکړي او تاسو ته ووايي چې تاسو کوم کارونه ترسره کړي ترڅو احساس کړئ چې له هېواد سره مو ډېره مینه کړیده .

درېیم قانون: د پانګې قانون

تر ټولو ارزښتناکه شتمنی ستاسو فزیکي او روحي پانګه ده یانې ستاسو ځواک د عواید په ترلاسه کولو کې :

۱- د پانګې د قانون لومړۍ پایله: تر ټولو ارزښتناکه پانګه ستاسو وخت دی. وخت ستاسو په ټولو هغو توکو کې شامل دی چې تاسو یې خرڅوئ او په ټولیز ډول موڅومره وخت ضایع کړی او له څومره وخته مو ګټه پورته کړې، ستاسو د عاید د ډېرښت په برخه کې ګټور ثابت شوی. د وخت د ضعیف مدیریت له کبله د امریکا په صنعت کې ناکامي او د ګټې د کمښت سبب دی. په هره څانګه کې ستونزمن کار مدیریت او خرڅول دي. د ساري په ډول پس له څو کالو مطالعې په کال ۱۹۲۸ زېږدیز کې دې پایلې ته ورسېدل چې خرڅونکي یوازې شل سلنه وخت په خرڅلاو تېروي یا په بل عبارت متوسط خرڅونکي هر ورځ یوازې یو نیم ساعت خرڅلاو ترسره کوي او پاتې نور وخت په خصوصي خبرو، کتاب یا ورځپاڼو ویلو، تېلفون کولو، بیرون تللو او نور غیرې ضروري کارونو ترسره کوي. یانې خپل وخت بې ځایه تېروي. مدیران هم له دوی ښه نه دي د مطالعې په پایله کې پنځه نوي سلنه مدیران د خپل کاري وخت د ورځې پنځه سلنه داسې کارونه ترسره کوي چې منطقي دلیل ورته نه لري او نور ټول وخت په بې ارزښته کارونو تېروي.

۲- د پانګې د قانون دویمه پایله: وخت او پیسې کېدی شي چې په لګښت ورسې او یا پانګونه پرې وشي پیسې او وخت تر یو حده د تبادلې

د پیسو سیاستونه

ور دې کله چې په لگښت ورسپېږي بیا په هیڅ صورت بېرته نه راگرځي او په خپلو لگښتونو کې ډوډیږي. له بله اړخه کولای شي چې پر هغوی پانگونه وکړید هغوی گټه لاسته راوړي او همدا حالت ادامه پیدا کړي. که د پیسو او وخت په اړه ښه معلومات ترلاسه کړي او ښه ځای کې پانگونه وکړي، نو کولای شي چې ارزښت یې ډېر کړي. د موتورالاد شرکت د خونې مشر دې پایلې ته رسېدلې چې دده د شرکت په هر کارکوونکي که یو ډالر لگښت وکړي دېرش ډالره گټه ترلاسه کوي کولای شو چې ووايو چې دغه مبلغ د پانگونې ښه لاسته راوړنه ده چې دغه شرکت کړیده. نور شرکتونه هم دې ورته دعوه کوي او وایي چې موږ هم همدومره گټه ترلاسه کوو.

۳- د پانگې د قانون درېیمه پایله: ستاسو د پانگې او وخت د ښې پانگونې په سبب ستاسو د خلکو عواید ډېرېږي. د ستراتیژۍ د پکار اچولو موخه د عدالت بېرته رامنځته کول دي. دا کار په ټولیزو کړنو او تنظیم پورې اړه لري، خو په هغه صورت کې نه چې هېواد وکولای شي د بېرته ورکړې حد د پانگونې له حده لوړ ترلاسه کړي. په ژوند کې ستاسو شخصي عدالت ستاسو د خلکو روحي او رواني پانگه ده. ستاسو دنده ده چې له انساني پانگې ښه گټه پورته کړي او د خلکو د بېرته ورکړې انرژي ډېره کړي. څرنګه چې د تولید ماشین ستاسو پانگه ده همدارنګه انسان هم روحي او فزیکي پانگه ده په دې شرط چې ښه گټه ترې پورته شي او وکولای شي چې ډېر توکي تولید کړي. دا میتود باید د خلکو له نظره وي او یو سیاستوال یې باید خپل ټول عمر وکاروي.

د پیسو سیاستونه

- ۴- څنگه کولای شو چې له دې قانون څخه ګټه پورته کړو؟
- د پیسو د سیاستوال مسوولیتونه په فهرست کې ولیکئ، دغه لست وڅېړئ مخکيوالي او د کار ارزښت د خپل هېواد له نظره درجه بندي کړئ.
  - د هغو موخو فهرست ترتیبول چې د پیسو سیاستوال یې هر ورځ ترسره کوي او مسوولینو ته وسپارل شي او هغوی ته وویل شي هغه موخې چې د ارزښت په لحاظ مهمې دي درجه بندي کړي او وروسته د پربکړې له مخې په ارزښتناکو موخو لومړی کار وکړي.

څلورم قانون: د وخت د تنظیم قانون

په ټولنه کې بریالي خلك هغه دي چې د خپلو ورځنیو هوډونو په وسیله اوږد مهال په نظر کې نیسي. هغه تجربه چې د "ډاکټر ادوارد" د هارورډ پوهنتون استاد په کال ۱۹۵۰-۱۹۶۰ کې ترسره کړېله د پری مطالعې وروسته هغه عوامل چې د یو انسان د مالي بریالیتوب لپاره ګټور دي یو عامل شتون لري چې په نورو برلاسی دی او هغه عبارت دی د وخت له تنظیم څخه. د پیسو سیاستوال باید نظر نورو خلکو ته د وخت تنظیم د پری په نظر کې ونیسي هغه داسې تصمیمونه ونیسي چې د پری اوږد وخت ته اړتیا لري او حتا په خپل ژوند کې پایله نه ویني. هغه خلك چې لید لوری د پری ولریمخکې له دې چې بریالي شي د بریالیتوب لګښت د اوږد مهال لپاره ورکوي. نو له دې کبله د پیسو سیاستوال راتلونکو پینځه، لس، پینځه لس او حتا د شلو کالو فکر کوي. ولې

د پیسو سیاستونه

عادي افراد يا هغه افراد چې مسوولیتونه یې کوچني وي د لرلید خاوندان نه وي. خو په لنډ مهالو او منځمهالو خوشالیو عقیده لري او داسې کړنې ترسره کوي چې د اوږد مهال لپاره منفي اغېزې لري. په یاد ولرئکله چې ورځ د اوږد مهاله پایلو دلایسته راوړلو په موخه پیل کړستاسو ژوند د زینې په څېر په مالي او ټولنیز لحاظ پورته ځي. اوس چې تاسو د پیسو د سیاست جوړونکي یاست او په ډېر نژدې راتلونکې کې به دې څوکۍ ته ورسېږئ او یا له بنو لوبو سره مینه لرئ ولې نښه خبره ده چې خپلې هیلې له ځان سره تنظیم کړئ ستاسو د تصمیم نیولو کیفیت لوړېږي او نښې عملي پایلې به لاسته راوړئ.

لومړۍ پایله: هغه خوبني چې ژر له منځه ځي د خپل کار بنسټ مه جوړوئ هغوی وروسته اچول ستاسو بریالیتوب دی. د پیسو د سیاست جوړونکي کوچني حرکات باید تاکتیکی وي ولې ټولې هیلې باید په اخیستو موخو کې ولټوي. د پیسو سیاستوال د خپل ځان منل، ځان کنټرولول، د ژر راتلونکو خوبنیو ته لاس پښې وهل فداکاری تر سره کول تر څو د اوږد مهال لپاره ډېر عواید ولري. او له هغو خوبنیو څخه تېر شي چې لنډ مهاله وي یانې د یو کار لپاره اوږد مهال پلان وټاکیدو پرې لویې هیلې په کې ترلاسه کړي چې ستاسو خپل وخت تنظیم کړي.

دویمه پایله: د خپل ځان څخه ساتنهد یو شخص اوږد مهال بریالیتوب ډاډمنوي د ځان څارنه ډېر وخت وړاندې د "البرت هو بار" لخوا داسې تعریف شوې: په هغه څه قادر بدل چې تاسو یې غواړئ چې ترسره یې کړئ خو اړینه

د پيسو سياستونه

نه ده چې دا کار مو خوښ وي او که نه بايد هغه ترسره کړی. "هوېرت" يو سوداگر و يوولس کاله يې په دې اړه څېړنه وکړه هغه په زرگونو بريالي انسانان مطالعه کړل او په اخر کې دې پايلې ته ورسېد چې بريالي خلک هغه دي چې داسې کارونه ترسره کوي چې ناکام خلک يې نه خوښوي او هغه کارونه کوم دي چې ناکام خلک نه غواړي ترسره يې کړي :

- له خوبه ژر راپاڅېدل، ډېر سخت کار ترسره کول او تر ناوخته کار کول.
- ولې بريالي خلک دا کارونه هر وخت ترسره کوي سبب څه دی؟ ځکه بريالي خلک د مطلوبو پايلو غوښتونکي وي او ناکام خلک ډېر په روشنو پسې گرځي ناکام خلک ډېر په هغو کارونو پسې گرځي چې ډېر فشار ونه لري .

بريالي خلک په هغه کارونو پسې وي چې دوی موخې ته رسوي . ستاسو مخکې ورکړه د لگښتونو او د موخو د تر لاسه کولو تر وخته د لگښتونو ورکړه ستاسو د موخې د تر لاسه کولو نښه ده .

درېيمه پايله : ايشار (قرباني ، تاوان گالنه) په لنډ وخت کې هغو ورکړو ته ويل کېږي چې د ډېر وخت لپاره امنيت او اسانتيا رامنځته کوي . په دې ځای کې د ايشار او فداکارۍ اصطلاحات ډېر مهم دي د پيسو سياست جوړونکي د يو اسانه کار چې د وسوسې په بڼه وي مقاومت کوي همداسې سياستوال ځان په دې مکلف گڼي تر څو سخت او لارم کارونه ترسره کړي د پيسو سياست جوړونکي د ښې راتلونکېد جوړولو لپاره کار تر سره کوي هغوی خپل وخت بېخايه نه تېروي چې په حقيقت کې د پيسو د سياست جوړونکي بڼه ليد

د پیسو سیاستونه

لوری بنیې. هغه داسې هوډ کوي چې د هېواد راتلونکې بهتره وي او د خلکو د ژوند سطحه لوړه شي .

څلورمه پایله : څنگه کولای شو دا قانون عملي کړو ؟

الف - د پیسو سیاستوال د اوږد مهال لپاره د پیسو په ټولو حوزو او اقتصاد کې ځانگړې پرېکړې او تدابیر ونیسي او د پیسو د سیاست په چوکاټ کې یې عملي کوي او فکر کوي چې پنځه کاله وروسته به چېرته یو او قدم به څنگه اخلو او همداوس باید څه ډول قدم واخلو .

ب- سیاستوال غواړي پوه شي چې په کال کې باید څومره مقدار عواید شتون ولري چې اوسني عواید ډېراو نور عواید په راتلونکي کې وساتي .

پنځم قانون : سپما

په یو هېواد کې مالي خپلواکي هغه وخت رامنځه کېږي چې د عوایدو لاس سلنه سپما کړي . یو ډېر مهم کار چې د پیسو سیاستوال یې باید هېواد لپاره وکړي د هېواد عوایدو یوه برخه سپما کړي . بشري ټولنه هغه وخت پایداره او خوشبخته کېږي چې هلته د سپما دود لوړ وي . اوسنۍ کړنې دي چې راتلونکي امنیت او امکانات تضمینوي .

لومړۍ پایله : لومړی ځان ته حقوق ورکړه همدا نن پیل وکړه او لس سلنه عاید سپما کړه او هغه ته لاس مه ور وړه چې دا کار د شتمنۍ د اوږد مهاله جمع

د پيسو سياستونه

کېدو په مانا دهاو له هغه څخه هيڅ گټه مه اخله چې د راتلونکي په اړه ډاډمن شي. دې ټکي ته پام وکړئخفه کوونکی ديولي حقيقت لري د ساري په توگه که تاسو د يوې ناوړې ورځې لپاره سپما وکړئ، ډاډمن اوسئ چې ډېر ژر به دا ورځ پيل شي که تاسو په قصدي ډول پيسې دکومې ورځې لپاره مو چې ټولې کړې هغه ورځ به ډېر ژر راشي او هغې ته به اړتيا پيدا کړئ او هغه ورځ به له ټاکلي وخت څخه مخته راشي د دې لپاره چې تاسو په دقت پروگرام جوړ کړئ دی دقت د سياستوالو د دندې اصل دی او نشو کولای له هغه سترگې پټې کړو او يا پرې ملنډې ووهو. يوه بله ډېره مهمه نقطه داده چې لومړی خپل ځان ته حقوق ورکوي تر ټولو مهمه خبره دا ده چې تاسو لومړی خپل ځان مجبوروي چې په نوي سلنه خپل ژوند مخ ته يوسئ او د هېوادوالو ژوند تنظيم کړئ او ډېر ژر به په دې روش عادت شي. کله چې تاسو لس سلنه سپما او په نوي سلنه خپل ژوند مخ ته وړئ. ډېرو هېوادونو له لسو پيل کړی چې بيا وروسته پينځلس، شلو ته لوړ شوي. په پايله کې د هغوی مالي ژوند ډېر تغير کړی ډاډمن اوسئ چې ستاسو ژوند به هم ډېر ژر تغير وکړي ناوخته شوی نه دی همداس پيل وکړئ. د پيسو سياستوال د پيسو په سياست کې د سپما پاليسو په عملي کولو سره د پانگونې هسته جوړ وي.

شپږم قانون: مال ساتنه

مهمه نه ده چې څومره عايد لري مهمه دا ده چې څومره سپما کوېچې دا عامل ستاسو راتلونکی ډاډمنوي. ډېر هېوادونه د ژوند په دوران کې ډېرې

د پیسو سیاستونه

پیسې لاسته راوړي. بعضې وخت د پرمختګ په دوران کې له حده ډېر تېری کوي اوله توقع څخه پرته ډېرې پیسې لاسته راوړي. له بده مرغه هغوی د اوبو پر سر ځي او هغوی په دې باور وي چې بریالیتوب یې د مهارت او قدرت له کبله دی او له هغې یې ښه ګټه پورته کړې خو په ډېرو مواردو کې یې سبب د اقتصاد پرمختګ او یا د بلې ځانګړې ځانګړې پرمختګ وي خو فکر کوي چې په اوسني وخت کې ډېر عايد لري تر ډېره وخته به همداسې وي پس له دې چې څومره عايد ترلاسه کوي په لګښت یې رسوي او په دې فکر کې وي چې تل به عايد لري ستاسو ښه کار هغه دی چې څومره پیسې ګټې او یوه برخه یې له ځانه سره ساتي بریالي هېوادونه له ځانه سره یو مقدار پیسې ساتي د پرمختګ په وخت کې خلکو ته په ټیټ سود پور ورکوي او کله چې کاري او اقتصادي وضعه خرابه وي باید سپما ولري چې دا کارونه د خلیج هېوادونهد پر تر سره کوي.

څنګه کولای شو له دې قانون څخه اوس ګټه پورته کړو؟

الف: د خپل د هېواد د واقعي شتمنی ارزښت حساب کړئ. د ټولو توکو فهرست برابر کړئله دې وروسته ټول حسابونه د سپما، روان او باوري کار تونه مو جمع کړئ او پورونه ترې لرې کړئ تر څو واقعي شتمنی مو معلومه شي.

ب: ځانګړې شتمنی مو په هغه کلونو کې چې کار مو کړی او دا شتمنی مو لاسته راوړې ووبشئ حاصل یې ستاسو کلني عايد دی. ایا له دې مبلغه راضي یاست؟ که نه همدانن پیل وکړئ او خپله موخه ترلاسه کړئدا امر په حقیقت

د پیسو سیاستونه

کې د زېرمو د سیاست د طرحې په ځانگړې توگه د اسعاري زېرمو بنسټ جوړوي په اصل کې دا حرکت دې ته متوجې دی چې له شتمنی گټه پورته کولو ته لومړیتوب ورکوي نه په اجاره ورکول . کولای شو په دې اړه د افغانستان مثال د نمومي په ډول راوړو .

اووم قانون پارکینسون :

لگښتونه تل د ډېرښت په حال کې دي تر څو عوایدو ته ورسېږي . مصارف صعودي مسیر لري تر څو عواید په یوه ځانگړي ټکي کې راگیر کړیاو دا کړنه مسلسلله وي تردې چې دلگښت ټکی عاید ته ورسېږي . نن دا په یو نه ماتېدونکي قانون تبدیل شوی ، هېڅوک یې سیالي نه شي کولای . د پارکینسون د شتمنی د راټولولو له مشهورو قوانینو څخه شمېرل کېږي دا قانون د یو انگلیسي لیکوال "نورثکوت پارکینسون" له خوا وضع شوی او دا قانون روښانوي چې خلک ولې غریبېږي . خو مهمه نه ده چې څومره لري خو هغوی تل هڅه کوي چې څومره عاید لري ټول په لگښت ورسوي او حتا ډېر لگښت ترسره کوي اولگښتونه یې د عاید مخنیوي هم کوي د ډېرو خلکو اوسني عواید څو برابره ډېر دي له هغه څخه چې د دې د کسب په لومړۍ ورځ یې ترلاسه کوو . خو اوس د پیسو یو واحد ته اړتیا لري چې تر څو اوسنی ژوند پرې مخ ته یوسي نو ځکه اړینه نه ده چې څومره عاید لري ، بلکې مهمه دا ده چې د دوی ژوند هیڅ وخت بشپړ نه شو .

د پیسو سیاستونه

لومړۍ پایله : مالي خپلواکي د دې قانون په وسیله ترلاسه کېږي . د پارکینسون د قانون په اړه پوهان وايي چې دا قانون عايد لرونکي ته د دام او تلې په مانا دی . دا قانون ويونکی د دې امر دی چې پارکینسون د پورونو د ورکړې دایره ، مالي ستونزې حتا په لویو مقدارونو ، محرومیتونه په لوړه کچه نامیدي ده . خوشبختي هغه وخت راځي چې په خپل ځان کې قوت پیدا کړترڅو د لوړو لگښتونو په مقابل کې مقاومت وکړئهمدلته ده چې د پیسو راټولول پیلېږي .

دویمه پایله : که تاسو پرېږدئ چې لگښت مو له عايد څخه کم پرمختگ وکړي او باقي پیسې سپما او پانگونه وکړئ ، نو په ژوند کې به مالي خپلواکي ترلاسه کړئ .

څنگه کولای شو له دې قانون څخه ګټه پورته کړو ؟

الف - فرض کړئ چې ستاسو مالي ژوند د یو شرکت په څېر خراب دی چې تاسو یې نیولي یاست یو مالي بنسټ فوراً جوړ کړی ټول غیر اړین لگښتونه لرې کړئ ځان لپاره ځانګړې بودجه وټاکئ چې د هرې میاشتې لپاره دا بودجه اړینه ده او هوډ وکړئ چې خپل لگښتونه په موقت ډول محدوده کړئ . په دقیق ډول ټول لگښتونه وڅېړئ او په اړه یې پوښتنه وکړئ او داسې فکر وکړئ چې د بل چا لگښتونه تحلیل او وڅېړئ ، د لگښتونو کمښت مو ډېر کړئ چې تر راتلونکو درېو میاشتو دا کمښت لس سلنه شي .

د پیسو سیاستونه

ب- هوډ وکړی چې د خپلو عوایدو پنځوس سلنه په پانګونې او سپما وتری او دا یاد کړی چې په نورو خپل ژوند مخ ته یوسئدا کار سبب کېږي چې په پنځوس سلنه مو چې څنګه خوښه وي ژوند ترسره کړی او دا کار تل ترسره کړی .

اتم قانون: د درېو قانون

ستاسو مالي خپلواکي په درېو ستونو ولاړه ده: سپما، بیمه او پانګونه

د مالي سیاستوالو یو مهم مسوولیت دا دی تر څو د هېواد لپاره یو قوي مالي سنگر رامنځته کړي او له دې سنگر څخه د مالي ناامنیو د مخینوي لپاره ګټه پورته کړي، دې موخې ته د رسېدو لپاره هغه ته پکار دي تر څو د درېواړو برخو تر منځ یو ټاکلی نسبت رامنځته کړي .

لومړۍ پایله: د غیر منتظره وخت په مقابل کې باید سپما دوو څخه تر شپږو میاشتو پورې د لګښت قابلیت ولري. زموږ باید لومړی موخه همدا وي که په شپږو میاشتو کې له بد حالت سره مخ شو، باید په شپږو میاشتو کې وکولای شو یو کار ترسره کړو او په دې وخت کې باید سپما تنظیم کړو. چې دا کار ستاسو روحیه تقویه کوي د نفس پر وړاندې مو ډاډمنوي. په دې برخه کې د زېرمو جوړول په لومړیتوب کې قرار لري او د پیسو سیاستوال باید په دې اړه صرف نظر نشي. مالي سپما د پیسو سیاستوالو ته دا امکان ورکوي څو

د پیسو سیاستونه

هغه کار ترسره نه کړي چې دی ورته میلان نه لري او خپل سیاست په ښه توګه عملي کړي . (په دې هکله د چین هېواد بېلګه راوړلای شو) .

دویمه پایله : د پیسو سیاستوال باید په دې ډاډ من وي چې د ستونزې په وخت کې له سپما ګټه پورته کړي او په حقیقت کې هېواد یې بیمه کړی وي (کولای شو په دې اړه د امریکا د دولت حرکت د لیمن برادرز بانک او خو نورو امریکایي شرکتونو مثال ورکړو) .

درېیمه پایله : د شتمنی د ټولولو اړخنی موخه دا چې عاید د پانګونې اخري ټکي ته ورسېږي . ساده او ګټوره مالي ستراتیژي دا ده چې په ټول ژوند کې پیسې سپما او پانګونه پرې وکړېدا ډول ستراتیژي ښې او ډېرې ګټورې دي .

څنګه کولای شو له دې قانون څخه ګټه پورته کړو ؟

الف - د پیسو سیاستوال باید په دې فکر وکړي چې که عاید پرې شي ، نو سپما باید وکولای شي د کار د جریان لګښتونه پوره کړي ، نو له دې کبله باید همدا اوس سپما پیل کړئ چې دا کار د پیسو په سیاست کې لومړیتوب او ځانګړی ځای لري .

ب - هېواد باید د پیسو د سیاستونو په وسیله د شرکت په څېر بیمه شي او دا کار باید د دريو د قانون په وسیله تر سره شي . یانې سپما وکړي ، پانګونه

د پیسو سیاستونه

وکړي او بیمه شي. فکر کوم چې دا یو ساده فورمول دی ترڅو د اعتماد عنصر ته ورسېږو.

ج - که د پیسو سیاست جوړونکي تر اوسه دې ته نه وي متوجې همدا اوس باید متوجې شي فکر کوم ناوخته شوی نه دی کولای شي د نورو په څیر له دې فورمول څخه گټه واخلي او موږ هم کولای شو دا فورمول په خپل شخصي ژوند کې تطبیق کړو.

نهم قانون : د پانگونې قانون

د پانگونې قانون، خپل ځانته فورمول لري. لکه څرنګه چې د پیسو سیاستوال تل د پیسو په سپما پسې وي د پانگونې په اړه هم باید ډېر دقت وکړي دا موخه کولای شي د پیسو د سیاست د وسایلو په طریقه ترلاسه شي. په اوږدمهاله پانگونې کې تېزوالی د اقتصادي نظریاتو استازیتوب کوي. د پیسو سیاست جوړونکي د کریدیتي سیاستونو په جوړولو سره کولای شي د پانگونې ښې موکې رامنځته کړي. دا یو قبول شوی اقتصادي فورمول دی چې وړاندې له پانگونې باید ټول جزیات مطالعه شي او ټول اطلاعات باید دقیق تر لاسه شیس سیاستوال کولای شپه هغه صورت کې چې د قیق ارقام او اطلاعات شتون ونلري له پانگونې ډډه وکړي او د پیسو د وسایلو څخه چې د سپما د سرچینو په توګه کار اخیستل کېږي مخنیوی وکړي.

لومړۍ پایله : د پیسو په اړه اسانه کار د پیسو له لاسه ورکول دي.

د پیسو سیاستونه

په نننۍ نړۍ کې چې سیالی په کې شتون لري د پیسو تر لاسه کول ډېر ستونزمن کار دی او د پیسو له لاسه ورکول تر ټولو اسانه کار دی. جاپانیان په دې اړه مشهوره خبره لري: د پیسو لاسته راوړل د میخ په وسیله د یو ځای راویستل دي، خو له لاسه ورکول یې د ریگ پر سر د اوبو اچول دي. د پیسو سیاستوال باید په دې پوه شي چې که پیسې له لاسه ورکوي په لومړي قدم کې باید په دې کې گډون ونکړي او دا اصل ډېر مهم دی او دا باید له ځانه سره ولیکي او له هغه ښه گټه پورته کړي. تل یې باید په یاد ولري او ښه یې یاد کړي او دا ساده ټکی کولای شي لویه اغېزه ولري او د هېواد د پیسو په اړه داسې فکر وکړي چې د ده د ژوند یوه برخه ده. د پیسو سیاستوال باید په میاشت، اوونۍ او یا کامل کې هڅه وکړي خو د سپما او پانگونې لپاره یو مقدار پیسې لاسته راوړي. هغه وخت غیر قابل د تعویض دی او د ژوند څخه هغه گران وخت د تل لپاره له لاسه ورکړي. که وکولای شي چې د پیسو د لگښت مخنیوی وکړي د دې پر ځای چې هغه له لاسه ورکړي. کولای شي په دې کار ډاډمن شي چې مالي امنیت یې تر لاسه کړي مهرباني وکړئ د ښو سیاستونو په وسیله پیسې له لاسه مه ورکوئ.

یو شمیر خلك فكر كوي چې كولای شي له هر ډول اړتیاوو څخه ووځي، خو دغه فكر د دوی د ناقص عقل یوه برخه ده او په هغې باید تکیه ونکړي.

د پیسو سیاستوال باید په دې باوري وي چې ناپوهي او پیسې ژر یو له بل څخه بېلېږي. کولای شو چې په دې اړه ډېرې بېلگې راوړو چې لسگونو وار زموږ هېواد له دې سره مخ شوی.

د پیسو سیاستونه

دویمه پایله: پیسې په مسلکي ډول په پانگونه کې وکاروئ خو له خپلو پیسو بریالی کارنامه ولرو.

ستاسو موخه باید د پیسو لگښت پانگونه له افرادو، موسیساتو او دولتونو سره وي چې د پیسو په اړه بریالی کارنامې لري چې ستاسو گواښ تر یو حده کموید معقولو تدابیرو په وسیله پیسې له لاسه مه ورکوی که چېرته دا احساس مو پیدا کړو دې قاعدې ته رجوع وکړئ او هوډ وکړئ څه چې لری ښه ساتنه ترې وکړئ. په پانگونه کې باید عاطفي برخورد ونه شي عاطفي پانگونه یوازې په خیریه موسیسو کې ترسره کېږي. همدارنگه پانگونه باید په سیاسي ساختار کې ونشي او د پیسو سرچینې باید په هغو پروژو کې ونه لگول شي چې په سیاسي ساختار کې دخپلې وي. پانگونه یوازې یوه قاعده پېژني: سم حرکت د پانگونې په برخه کې او ډېره گټه لاسته راوړل. په دې قاعده کې تور او سپین یو دی او هر یو چې ډېره گټه راوړي هماغه بهتر دی هېره باید نکړو چې په دې گټه کې معنوي گټه هم داخله ده. د پیسو سیاستوال باید دې ټکې ته هم پاملرنه وکړي.

څنگه کولای شو له دې قاعدې گټه واخلو؟

الف - د پیسو سیاستوال باید په دې موضوع فکر وکړي چې هېواد یې تر اوسه د مالېې او پیسو په اړه کومې تېروتنې کړيدي. داتېروتنې کومې دي؟ او کوم گډ ټکي لري او له هغو موخه زده کړي؟

د پیسو سیاستونه

په یاد ولری کله چې یوه مسله دقیقه مطالعه کړئ او له هغې درست تحلیل وکړئ په یقین سره تاسو ستونزه درک کړئ ښه تشخیص ستاسو د راتلونکي بریالیتوب ښه ده. چې دامسئله د پیسو د سیاستوالو تر ټولو روښانه کار دی

ب- یوازې په هغو کارونو چې پوهېږئ او باور پرې لرئ پانگونه په کې وکړئ. د پانگونه وړاندیز یوازې له هغو خلکو ومنئ چې په مالي لحاظ بریالي وي (افراد، موسیسات، دولتونه). ښه خبره ده چې د افرادو دې خبرې ته پاملرنه وشي: ښه خبره ده چې خپلې پیسې له ځان سره وساتئ، تر څو چې نامطمین خلکو ته یې ور نکړئ او دهغې له لاسه ورکولو احتمال ولری او په ټوله کې خپلې پیسې لاسته رانه وړئ. پیسې له ډاډمنو خلکو سره وساتئ. په دې کې د اطمینان قاعده مطرح ده او د سیاستوالو اصلي کار دی.

لسم قانون: مرکبه گټه

د پیسو دقیقه پانگونه د مرکبې گټې د قانون څخه په استفادې سره یوه بله لاز د شتمن کېدو وي. هغه څوک چې په بانکي سود باور لري، مرکب سود د بشر په تاریخ کې لویه پدیده گڼي. "البرت انیشتین" مرکب سود د ټولني تر ټولو لوی ځواک گڼي. د مرکب سود قاعدې ساده ولې په تعجاور ډول میدان ته داخلېږي او په هغه صورت کې چې: په دې کې ۷۲ له میتود څخه کار اخیستل کېږي او څومره وخت نیسي چې پیسې د سود په هر نرخ دوه برابره شي. ډېر ساده ۷۲ عدد د سود په نرخ وپشو. د ساري په ډول که له پانگې مو

د پیسو سیاستونه

اته سلنه سود اخلی ۷۲ عدد په اتو ووېشئنه لاسته راځي د نهه عدد بنیې چې په اته سلنه سود سره ستاسو پانگه په نهو کالو کې دوه برابره کېږي. په دې کې سیاستوال کولای شي چې معین کړي چې په کوم کې د هېواد گټه ده پانگونه او که په مرکب سود کې د پیسو ورکول او یا دواړه په یو مناسب تناسب .

لومړۍ پایله: د مرکب سود کلید، د پانگې بېلول او هغې ته لاس نه وروړل کله مو چې راټولول پیل کړل او پرې مو بنسودل چې وده وکړي باید هیڅ وخت ورته لاس ورنه وړئ او په هیڅ سبب هغه په لگښت ونه رسوئ او که دا کار مو وکړو د مرکب سود ځواک له لاسه ورکوئ که څه هم نن ډېر لږ مقدار په لگښت رسوي ولې هغه څه چې له لاسه ورکوي وروسته په لوی مبلغ بدلېږي .

د موضوع د روښانتیا لپاره لاندې مثال ته پاملرنه وکړئ:

یو شخص چې منځنیاغاید لري له ۲۱ کلنۍ څخه تر ۶۵ کلنو پورې یې د میاشتي ۱۰۰ ډالره پانگونه کړې. د مرکب سود له نرخ څخه یې گټه پورته کړې په لس سلنه، اوس مهال په کورناست دی یا تقاعد شوی ۱۱۱۸۰۰۰ ډالره لري. په عربی هېوادونو کې دولتونه له دې میتود څخه ډېر گټه تر لاسه کوي په دې هېوادونو کې د پیسو سیاستوال چې د هېوادونو ملي اقتصاد نشي کولای دا پیسې جذب کړي او بلې خوا له فرصتي لگښتونو وتښتي په نړیوالو بانکونو کې په مرکب سود ورکوي .

څنگه کولای شو له دې قانون څخه اوسمهال گټه پورته کړو؟

د پیسو سیاستونه

الف - همدا اوس د پانگونې میاشتنی منظم حساب پرانیزناو خپل ځان مقید کړتر څو تر راتلونکو پنځو، لسو او یا شلو کالوپه موده کې یو ثابت مقدار پیسې په پانگونه کې وکاروی او یا کولی شی چې یو بڼه شرکت وټاکناو خپله پانگه ورته ورکړ چې څو کاله په کې کار وکړی. پس له څو کاله وروسته به تاسو وویښه چې ستاسو په پیسو کې څومره ډېر بڼت رامنځته شوی دی.

ب - تل هغه لاز تعقیب کړ چې پیسې په ازاد ډول په پانگونه کې وکاروی، تر څو د مرکب سود په اندازه وده وکړی هود وکړی مالي خپلواکي د اوږد مهال لپاره تر لاسه کړی لنډ مهاله خوشالي له لاسه ورکړی. بې تجربې سیاستوال په ژر راتلونکو بریالیتوب پیسې تری. د پیسو سیاستوال د دې ډول سیاستوالو له ډلې نه شمېرل کېږي. د پیسو په لوبه کې ژر تېرېدونکي حرکات د پیسو په میدان کې کېدی شي چې تاکتیکي وي او موخه هماغه اوږد مهاله چې په ستراتیژۍ کې وي د پیسو سیاستوالو ته د قانون بڼه لري. ولې په یاد ولری په هغه صورت کې چې تاسو کولای شئد مرکب سود له قاعدې گټه پورته کړی چې په مخ کې مو خنډ شتون ونلریاو دویم د پیسو کارول په تولید او نورو برخو کې امکان ونلریاو یا هم گټه له نورو لارو نسبت دې قاعدې ته کمه وي. غواړم تاسو ته یې په یاد راوړم د پیسو قاعده شتون لري: کله چې پیسې راټولوی له اقتصادي واحدونو سره یې کېږد چې تاسو پرې ډاډمن یاستخو کله مو چې پیسې راټولې کړې هغو خلکو ته یې ورکړی چې له تاسو بڼه کار کوي چې دا یو اصل دی. چې دا اصل باید د پیسو سیاستوال جدي په نظر

د پیسو سیاستونه

کې ونیسي ددې اصل په وسیله د پیسو سیاستوال دا ټاکيچې څنگه د پیسو له سرچینو گټه واخلي. چې دا کار د پیسو سیاستوال ته لاره اسانوي په دې ځای کې د پیسو سیاستوال باید چې څنگه له دې اصولو گټه پورته کړي .

یوولسم قانون : د توکو راټولول

هر لوی مالي بریالیتوب، ډېرو وړو کونښنونو پورې تړوا لري چې باید ترسره شي، کېدی شي چې دا کونښنونه ډېر کوچني وي او بعضې خلك هغه ونه ويني او یا ورته قایل نه وي. د مالي خپلواکۍ د ترلاسه کولو لپاره کوچنیو کونښنونو ته اړتیا ده شتمنی. د راټولو لپاره باید مالي نظم او کار پسې وگرځي. په پیل کې ستاسو کار کوچنی تغیر خوري ولې د اوږد مهال لپاره ښې پایلې لري .

لومړۍ پایله : کله چې سپماوې راټولې شي او داسې حرکتونه پیل شي چې تاسو د مالي موخو په لور رهبري کړي. په دې قاعده کې د حرکت اندازه د بریالیتوب لوی راز دی دا په دې مانا چې د کار پیل ډېره انرژي غواړي، خو کله چې کار پیل شي بیا دومره انرژي نه غواړي. د پیسو سیاستوال باید پرې نه ږدي چې دا پروسه ودرېږي، ځکه بیا پیلول یې ډېر ستونزمن او سخت وي. دلته که د شتمنی د سرعت اندازې ته د شتمنی د درجې نوم ورکړم ډېر اهمیت لري . د دې سرعت معیار یوازې سیاستوال او د هغوی ټیم ټاکلی شي .

د پیسو سیاستونه

دویمه پایله : متر په متر کار کول ډ پر سخت ویولې اینچ په اینچ کار کول اسانه وي .

څنگه کولای شو له دې قانون څخه گټه واخلو ؟

الف - اوږد مهاله مالي موخه ځانگړې کړئ، هوډ وکړئ او یو قدم مخکې لاړ شی د خپلو موخو په لور لومړی قدم اخیستل ډ پر سخت وي د خپل ځان ساتنه وکړئ په پخوانیو قدمونو وانه وړئ.

ب - کولای شی چې دا قانون په نورو برخو کې هم تطبیق کړئ مثال په ډول هڅه وکړئ چې هره ورځ له انټرنیټ څخه یوه پاڼه ولولئ او د مالي مسایلو په اړه نوي معلومات تر لاسه کړئ او یا نور کارونه ترسره کړئ.

د دولسم قانون : مقناطیسي قانون

هر څومره چې پیسې ډېرې سپما یا راټولې کړئ په ژوند کې مو ډېرې پیسې جذبېږي.

مقناطیسي قانون ۵۰۰۰ زره کاله وړاندې لیکل شوی دا قانون ډ پر وخت په ژوند کې په بریالیتوب او ناکامۍ او ځانگړې توگه په مالي حوزه کې بحث کوي . پیسې هغه ځای ته ځي چې مینه او احترام ولري هر څومره چې د پیسو په اړه ښه او مثبت احساس پیدا کړي همدومره یې د پیدا کېدو موقع په لاس درځي .

د پیسو سیاستونه

لومړۍ پایله: کولای شو د پیسو په بنو کارولو سره د پر امکانات ترلاسه کړو امکانات د اوسپنې په څېر چې د مقناطیس له خوا جذبېږي همداسې پیسې، پیسې جذبوي. له دې کلمو څنګه پایله ترلاسه کولای شو؟ فکر کوم چې یوه دنده د پیسو د سیاستوال دا ده چې د زېرمه شویو پیسو لپاره د کار ځای پیدا کړي، اقتصادي قوانین حاکموي هغه پیسې چې زېرمه ویاو هغه په کار ونه لوېږي، نو د هېواد لپاره لوړ لګښتونه لري. په دې اړه غواړم تاسو ته یو بڼه مثال وړاندې کړم: "راکفلر" یو امریکایي ملیاردر دی په لومړي سر کې هغه د دفتر یو کارمند و او ۳,۷۵ ډالره معاش یې لرلو چې نیم یې کلیسا ته ورکولو پنځوس سente یې سپمولو دا لوی مبلغ نه و ولې یو بڼه پیل و، خو کله چې پنځوس کلن شو د نړۍ شتمن انسان و.

دویمه پایله: پیسې، پیسې راوړي.

کله چې خپل ځان له لګښتونه څخه منع کوئ او ځان په خپله ساتئ څه چې لاسته راوړئ تمرین یې کړئ او یو مبلغ سپما کړئ خپل ځان او نورو ته وبنایاست چې پیسو ته ارزښت ورکوی. یو وخت یو شخص له بانک څخه د پور غوښتنه وکړه بانک ده ته د پور ورکولو په وخت وویل چې د یو ډالر پر وړاندې د پینځو ډالرو توکي راوړه دا شخص د پر متعجب شو. وروسته پوه شو چې دا نسبت معمول دی بانکونه له هغه چا چې باوریزه سابقه ونلري غوښتنه کوي. خو کله چې په بانک کې سابقه پیدا کړي نو بیا د یو ډالر پر وړاندې یو یا دوه ډالره توکي اخلي.

د پیسو سیاستونه

که تاسو یو غریب هېواد لرئ او د کارونود مخته وړلو لپاره سرچینو ته اړتیا لرئ نو اړ یاست خو سرچینې لاسته راوړئ او د دې لپاره بهانې جوړې کړئ خو کله چې شتمن شوی نو بیا دا عمل نه ترسره کېږي. کولای شو چې د چین هېواد مثال ورکړو .

د پیسو سیاستوال باید خپل ډېر وختد مالي سرچینو چې کم قیمت ولري بڼه وڅېړي او د اوږد مهال لپاره یې وکاروي ، د سیاست لاندې د سرچینو پیدا کول (په هر قیمت) او له هغې ګټه پورته کول په همدې سیاست کې ملي فکر دی .ملیونران په هره میاشت کې شلو څخه تر دېرشو ساعتو فکر او د مالي حالاتو په اړه مطالعه کوي . خپل حسابونه په دقیق ډول پروګراموي او تنظیموي یې هغوی مخکې له پانګونې او یا لګښت څخه دقیقه څېړنه ترسره کوي په پایله کې د هغوی مالي هوډونه له عادي افرادو ډېر بڼه وي، چې ډېر ژر او اجباري پرېکړه کوي .

څنګه کولای شو له دې قانون څخه ګټه واخلو ؟

الف- فرض کړئ چې له دې وړاندې مو یوه لویه مالي بریا ترلاسه کړې ده .له پیسو، پانګونې او لګښتونو سره مو داسې عمل وکړئ چې په شخصي لحاظ شتمن یاست په پایله کې د بڼه هونښار مالي فکر له کبله مو ډېرې پیسې ترلاسه کړيدي .

ب- هره ورځ هره اوونۍ او هره میاشت خپل مالي حالت وڅېړئ او دخپلې شتمنۍ لپاره د بڼې پانګونې لپاره بڼه پرېکړه وکړئ هر څومره چې ډېر وخت

د پيسو سياستونه

او فکر د مالي مسایلو لپاره ورکړنډېره بڼه پرېکړه کوي او ډېر عوايد لاسته راوړي .

ديارلسم قانون : تېزوالي قانون

هر څومره چې د مالي خپلواکۍ په لور حرکت وکړي مالي خپلواکي هم ستاسو په لور له تاسو تېز حرکت کوي معمولاً د خپل مالي حالت د تغير لپاره ډېر وخت ته اړتيا ده چې تغير په کې راشي او خپل پخوانی حرکت په سختۍ سره ترک کړي، د مرگ په څېر ډېر سخت وياو هېڅ وخت ناممکن نه گڼل کېږي چې عادت ډېر ژر پرېږدي او کولای شو ډېر مثالونه راوړو .

لومړۍ پايله : هيڅ شی د برياليتوب په څېر بريالی نه دی .

دويمه پايله : ستاسو اتيا سلنه برياليتوب شل سلنه وخت دی چې په فکر مو کارولی دی .

دا قانون رابښي چې د سياستوال لپاره د پيسو د مسایلو په اړه فکر کول د سياستوال له اصلي دندو څخه شمېرل کېږي . سياستوال بايد د نورو مشورو ته منتظر پاتې نه شي . هغه کولای شي ښې منطقي د حل لارې پيدا کړي د سياستوال لپاره غير ممکن عمل په سياست کې د ملي کفر په مانا دی .

څنگه کولای شو له دې قانون څخه گټه واخلو ؟

د پیسو سیاستونه

الف - دا اصل د کاغذ پر مخ خائته ثابت کړپه دېرش ورځو کې یوه افغانۍ دوه برابره کړی. په لومړۍ ورځ شاید یوه افغانۍ ولری، دویمه ورځ دوه افغانۍ، درېیمه ورځ څلور افغانۍ، بله ورځ اته، همداسې شپاړس، بیا دوه دیرش او نور. دېرشمه ورځ تاسو شاید څو ملیونه افغانۍ ولری. په نهه ویشتمه ورځ شاید تاسو د دېرشمې ورځې نیم مبلغ ولرئ، وخت تېروتنه ونکړئ، پانگه دېر ژر له پانگونې ونه باسئ او پرېږدې چې خپل دېرښت وکړي.

ب - هغه برخې وپېژنی او په نښه یې کړئ چې دېر وخت او انرژي مو پرې لگولي وي، بې له دې چې د پام وړ پایله ترلاسه کړی. د هر یوه په اړه ښه مطالعه وکړئ، شاید سقوط په څوکه ولاړ یاست.

د دې قاعدې پر اساس د پیسو سیاستوال خپل کاري پروگرام پیلوي، خو تېرې تېروتنې ترې لرې کوي، فکر کوم دهغه لپاره به دا کافي وي خو کړنې یې له تېروتنې ترسره کړي او دا قاعده په همدې امر متکي ده. په دې قاعده کې د نه تطبیق سببونه او وخت په وخت په تېرو سیاستونو فکر کوي او دهغه دلرې کولو لپاره هلې ځلې کوي.

څلورم څپرکی

د پیسو د سیاست وسایل

د پیسو سیاستونه

په دې بحث کې غواړم د لاندې مسایلو په اړه بحث وکړم :

۱- د ازاد بازار سیاست یا د مارکېټ سیاست

۲- د زېرمو سیاست

۳- اسعاري سیاست

۴- د تنزیل او بیا تنزیل سیاست

۵- د ارزښتناکو اسنادو د رهنې (گروې) سیاست

لومړی برخه

د ازاد بازار یا د مارکېټ سیاست

د ازاد بازار سیاست د پیسو د سیاست په چوکاټ کې ډېر ګټور سیاست دی چې د دولت له لوري د مرکزي بانک په وسیله په دوامداره نه، بلکې په ځانګړو وختونو او مسلسل توګه تر سره کېږي په ډېرو وختونو کې داسیاست لنډ مهال وي چې د بانک د اوږدمهالو سیاستونو په چوکاټ کې تر سره کېږي. له دې وړاندې چې په دې مسئله بحث وکړم د دې مسئلې په تعریف بحث کوم ځکه د یوې موضوع څخه ښه تعریف د موضوع ځانګړتیاوې بیانوي. زه فکر کوم چې که دې موضوع ته تعریف وکړو، نو دارنګه به وي: د ازاد بازار سیاست عبارت له یو شمېر ټولیزو تدابیرو او اقداماتو څخه چې په معقولو لارو د پیسو د نظم د ساتلو په موخه د مرکزي بانک د مخامخ او نامخامخ ډول د دپانود خرڅلاو او یا د پانود،

د پيسو سياستونه

پور دولتي او خزاني اسنادو دوباره اخیستل خو مطلوب حالت رامنځته شي دې ډول سياست ته د ازاد بازار سياست وايي.

الف - د دې سياست موخه : مرکزي بانک دا سياست هغه وخت کاروي خو پيسې له نامطلوب حالت څخه وژغوري او بېرته د سياستوال په خوښه حالت رامنځته کړي او يا اوسنی حالت چې د سياستوال له لوري مطلوب وي وساتي.

ب - د سياست د ترسره کولو وسايل :

- د پور دولتي پانې
- د خزاني دولتي پانې

د سياست د کړنو ډول : په دې ډول سياست کې د مرکزي بانک کړنه لنډ مهاله وي، په داسې حال کې چې دا کړنې د پيسو د سياست په چوکاټ طبقه بندي او ځانگړی ځای لري. کولای شو چې ووايو د ازاد بازار عمليات د مرکزي بانک له خوا تکتیکي دي چې د نهايي موخې د ترلاسه کولو لپاره ترسره کېږي چې په بانکي او د پيسو په ستراتيژۍ کې ځای لري. کله چې دولت په بازار کې مالي نامني احساس کړي په دې صورت کې دولت د مرکزي بانک په وسيله غواړي چې د بازار وضعې ته بدلون ورکړي، دا کار په بازار کې د پيسو حجم ته چې په دوران کې دی تغیر ورکوي او دا تغیر د ارزښت لرونکو سندونو په عرضې او تقاضا ترسره کوي .

د پیسو سیاستونه

دا حرکات څنگه تنظیمېږي ؟

د پیسو سیاست جوړونکي دا حرکات په دوه برخو وېشي ؟

۱. د پیسو پراختیایي سیاستونه : کله چې دولت احساس کړي چې په بازار کې د پیسو مقدار لږ دی او بدې اقتصادي اغېزې لري . په دې وخت کې دولت هڅه کوي خو په بازار کې د پیسو مقدار ډېر کړي . دولت څنگه کولای شي چې دا کار ترسره کړي او کومې موخې تعقیب کړي ؟

الف - د بازار د اړتیا مطابق د پیسو په مقدار کې زیاتوالی
ب - د پیسو د اغېزو ډېرښت او په غیر پیسیزو (پولي) ځایونو کې اغېزه اچول

الف - د بازار د اړتیا مطابق د پیسو په مقدار کې زیاتوالی : دولت د مرکزي بانک په وسیله د پراختیایي سیاست په کار اچولو سره ارزښتناک اسناد پېري چې په بازار کې په متناسبه اندازه د پیسو په حجم کې زیاتوالی راشي . له دې کړنې څخه په اوس او تېره سلیزه کې ډېر هېوادونه کار اخلي ، بلکې دا یوه معموله کړنه گڼل کېږي . د دې کړنې عملي کول لاندې شرایط لري :

- د یو ښه بانکي سیستم شتون
- د ارزښت لرونکو اسنادو د اخیستلو او خرڅولو دودول
- په دولت او بانکي سیستم د باور د اصل شتون

د پیسو سیاستونه

که یوازې د پیسو په ډبرنیت بحث کوو، نو همدا عمل تر ټولو بهترین عمل دی د پیسو سیاستوال په دې برخه کې یوه بله موخه هم تعقیبوي چې هغه ددې عمل اغېزې دي .

ب - د پیسو د ډبرنیت اغېزې او په غیر پیسیزو (پولي) برخو کې اغېزه

د پیسو د اغېزو ډبرنیت د پراختیایي سیاست ډېره مهمه برخه گڼل کېږي او مثبتې اغېزې په اقتصاد واردوي د پیسو د حجم د ډبرنیت له کبله کمیتي اغېزې د دې سیاست څرگندېږي او د ارزښت لرونکو سندونو خاوندان د دې سندونو د خرڅلاو له لارې پیسې لاسته راوړي، یایې په لگښت رسوي او یایې په بانکونو کې په جاري حسابونو کې جمع کوي چې دغه حسابات په خپله د باور او کریدت سرچینه ده. د کریدت د ډبریدو په صورت کې پانگونې ته لاره هوارېږي. د پانگونې په ډبرنیت سره تولید ډبرېږي او د یو بل اقتصادي حرکت سبب گرځي. چې په غیر پیسیزو (پولي) ځایونو کې هم پېښېږي:

- د پانگونې ډبرنیت

- د تولیداتو ډبرنیت

- د استخدام د سطحې لوړوالی

- د اسمي عوایدو ډبرنیت په لومړیو کې او بیا وروسته د

حقیقي عوایدو ډبرنیت

ii. د پیسو محدود سیاستونه : په دې برخه کې د پورتنۍ موضوع عکس

تر مطالعې لاندې نیسو .

د پیسو سیاستونه

د دې سیاست تگلاره : په دې میتود کې دولت د مرکزي بانک په وسیله ارزښت لرونکي سندونه پلوري او د پیسو اضافي مقدار د پیسو د سیاستوال په خوښه له بازار څخه راټولوي.

کله چې مرکز بانک ارزښت لرونکي سندونه بازار ته وړاندې کړي، نو اقتصادي واحدونه یې د رانیولو لپاره اقدام کوي او هغه پېري. د دې عمل د ترسره کولو لپاره اقتصادي واحدونه له بانکونو خپلې سپماوې او معاملات خلاصوي له بانک څخه د پیسو په وتلو سره د هغوی کريدیتي ځواک کمېږي او د پیسو د پرسوب ضد خصوصیات خپلوي. کولای شو چې پورتنی ټکی په لاندې ډول ووايو :

- ارزښت لرونکي سندونه د دولت له خوا بازار ته د خرڅلاو په موخه وړاندې کېږي.
- اقتصادي واحدونه د سندونو د اخیستلو لپاره له بانکونو خپلې پیسې راوباسي.
- کله چې اقتصادي واحدونه له بانک څخه پیسې راوباسي د هغوی د پور یا کريدت دورکولو ځواک کمېږي.
- دولت د ارزښت لرونکو سندونو د خرڅلاو له لارې لاسته راغلي پیسې راټولوي.
- د متناسبو پیسو د مقدار عرضه او د پیسو د مقدار کمښت د دې سیاست په وسیله ترسره کېږي .

د پیسو سیاستونه

- د تقاضا د کمښت له کبله د پیسو د مقدار په نسبت که چېرې نور عوامل ثابت پاتې شي، قیمتونه نزولي لار نیسي .

دویمه برخه

د زېرمو سیاست

موخه: د استقرار او مطلوب حالت رامنځته کول .

په اوسني وخت کې د زېرمو رامنځته کول او ګټه ترې پورته کول د پیسو د سیاست یو له مهمو وسایلو څخه ګڼل کېږي. په ځانګړې توګه په اوسني پېړۍ کې چې د یو هېواد شتون او نه شتون په همدې موضوع پورې تړلی دی. د نړۍ په ټولو قوانینو کې په دې مسئله تاکید د قانون له بنکاره موادو څخه شمېرل کېږي. ددې مطلب د شتون اساسي سبب د افرادو د حقوقو څخه ننګه ده چې د یو دولت د جوړېدو سبب ګرځي چې په دې مورد کې د سپماوو څخه د ننګې په ډول ترسره کېږي .

۱- کومې زېرمې د پیسو د سیاست د وسیلې په توګه کارول کېږي؟ په دې برخه کې موږ له دوه ډوله زېرمو ګټه اخلو :

♣ قانوني زېرمې

♣ اختیاري زېرمې

د پیسو سیاستونه

۲- له دې زېرمو د گټې اخیستنې موخه : په اقتصاد کېد اغېزو رامنځته کول ، د پیسو په مقدار کې گټور تغیر راوستل او په اخر کې د قیمتونو او اقتصادي حالتو کنټرول .

۳- د دې وسیلې د عملي کېدو لار :

الف - قانوني زېرمې: قانوني زېرمې بانکونه د قانون پر اساس په دې مکلف کړي تر څو د افرادو د حقوقو د ننګې په موخه د خپلې پانګې یو مقدار له بانکونو او یا هغو موسیساتو سره چې قانون روښانه کړي وساتي. د دې زېرمو مقدار مرکزي بانک د هېواد اقتصادي ودې او پرمختګ په نظر کې نیولو سره ټاکي ځینې وختونه مرکزي بانک او اقتصادي واحدونه چې د دې زېرمو په شتون قانون مکلف کړي، ترمنځ ستونزې هم رامنځته کېږي . بانکونه په دې اړه تل داسې فکر کوي که د بانکونو قانوني زېرمې کمې وپه هماغه اندازه بانک ځواکمن وي چې له فرصتي لګښتونو څخه ځان خلاص کړي او د بانک گټه چې د بانک د جوړېدو اساسي موخه ده ترلاسه کړي، نو له دې کبله هغوی هڅه کوي تر څو د دغو زېرمو مقدار کم کړي. کولای شو چې د امریکا او بانکونو ترمنځ اختلاف د قانوني زېرمو له کبله مطالعه کړو.

♣ د حرکت پیغامونه : بانک د مرکزي بانک د صلاحیت په وسیله په بازار کې د پیسو مقدار ته تغیر ورکوي او د قانون له حکم

د پیسو سیاستونه

سره سم یې د بانکونو له خزانو څخه یېدمرکزي بانک خزانې ته لېږدوي. کولای شو دلته دوه ډوله حرکتونه وگورو:

- په هغه صورت کې چې دولت پوه شي چې په بازار کې کافي پیسې شتون لري د قانوني زیرمو مقدار لوړ ټاکي .
- په هغه صورت کې چې دولت پوه شي چې په بازار کې ډېرو پیسو ته اړتیا ده، دولت له دې زېرموگټه پورته کوي او بازار ته یې وړاندې کوي، خو دا عمل هغه وخت ترسره کېږي، تر څو چې د مسوولو مقاماتو اجازه شتون ولري په ډېرو هېوادونو کې د دې حد ټاکل په ولسي جرگې پورې اړه لري خو په ځینو هېوادونو کې دا حق مرکزي بانک لري . سوداگریز بانکونه وایي د دې ډول زېرمو رامنځته کول لگښتونه لوړوي او بانکونه له زیان سره مخامخوي، چې په دې برخه کې مرکزي بانک ته په قناعت ورکولو سره دا عمل ترسره کړي .

ب – اختیاري زېرمې: د اختیاري زېرمو بنسټ نغدوالی جوړوي دا په دې مانا چې بانک کولای شي چې په ټولو حالتونو کې خپل نقدوالی وساتي او د مشتري په وړاندې چمتو وي . مشتري ته د غوښتنې پر وخت د پیسو ورکړه د بانک ، نغدوالی او بانکي سیستم جوړوي چې دا کار د بانک له خوا ډېر جدي تعقیبېږي . بانکونه په دې اړه د ډېرو پیسو ساتلو لپاره لېواله نه دي او تل هڅه کوي خو خپلې پیسې په کاروبار ولگوي او ډېره گټه ترلاسه کړي . په ځینو وختونو کې بانکونه د ډېرې گټې د لاسته راوړلو لپاره د خلکو امانت له گواښه ډک ځای کې کاروي او ډېر خطر لري کېدی شي چې امانات هم ډېر

د پیسو سیاستونه

زیامن شي . دولت د دې کار د مخنیوي یا کنټرول لپاره له دې زېرمو گټه پورته کوي او د گواښ درجه کموي .

۱- څنگه ترسره کېږي ؟

الف- دولت که فکر وکړي چې په بازار کې کافي اندازه پیسې شتون نه لري . په دې برخه کې دولت یا مرکزي بانک هڅه کوي ترڅو اختیاري زېرمې کمې او پیسې په بازار کې دود کړي . په دې صورت کې دولت بانکونه هڅوي او بانکونو ته اجازه ورکوي خو بازار ته د پېرې پیسې وړاندې کړي او دا جباري پیسو څخه یې لرې وساتي .

د پیسو د حرکت پیغامونه : په دې حالت کې بانکونه هڅول کېږي ترڅو د کريدت د پېرې اسانتیاوې برابرې کړي او پانگوالو ته د پورونو بڼه شرایط برابر کړي ، دا حالت د دې وړ وي چې په هېواد کې پانگونه د پره شي ، تولید ورسره د پېرې او ورسره د استخدام سطحه هم لوړېږي ورسره تقاضا لوړېږي او د قیمتونو نامناسب نزولي سیر اصلاح کړي او قیمتونه مطلوب حالت ته وگرځوي .

ب- که دولت او مرکزي بانک په دې عقیده وي چې په بازار کې په کافي اندازه پیسې شتون لري او د اوسني حالت ساتل د اقتصاد لپاره د پېر گټور دی په دې وخت کې په اختیاري زېرمو کنټرول د پېر جدي ترسره کېږي او هر رنگه عمل چې دا حالت تهدیدوي مخنیوی یې کوي .

د پیسو سیاستونه

ج- کله چې دولت او مرکزي بانک په دې پوه شي چې په بازار کې پیسې له اړتیا ډېرې شتون لري او باید اضافي پیسې له بازار څخه وویستل شي او عادي حالت ته راوگرځي، په دې وخت کې دولت هڅه کوي څو په بانکونو کې د پیسو ډېر مقدار د اختیاري زېرمو په نامه د بانک په لارښوونه وساتي چې په دې وخت کې کریدتي پالیسي تغییر کوي او د کریدتونو اجرا نژولي لارنيسي، پانګونې کمېږي بانکونه په مخامخ پانګونو کې ډېر په احتیاط عمل ترسره کوي .

دریمه برخه

اسعاري سیاست

موخه : د پیسو د بهرني ارزښت او استقرار ساتل

دا سیاست د پیسو د بهرني ارزښت د ساتلو په موخه تر سره کېږي او کولای شو چې داسې یې تعریف کړو : هغه ټولیز تدابیر چې د پیسو د مطلوب بهرني ارزښت د ساتلو لپاره په یو ټاکلي وخت کې تر سره کېږي، د اسعاري سیاست په نامه یادېږي . له تعریف څخه څرګندېږي چې د هېواد د پیسو یو واحد د بهرنیو پیسو یا توکو پر وړاندې څومره کېږي .

د پیسو سیاستونه

د یو هېواد د پیسو بهرنی ارزښت د هېواد د تادیاتو د بېلانس په حالت پورې اړه لري د تادیاتو بېلانس پوهان داسې تعریفوي: د یو هېواد ټولې اقتصادي راکړې ورکړې د نړۍ له نورو هېوادونو سره چې په یو ټاکلي وخت (یو کال) کې یې ترسره کوي د تادیاتو د بیلانس په نامه یادېږي. د هېواد د تادیاتو د بېلانس کسر او مازاد د هېواد د پیسو پر بهرني ارزښت اغېزه لري.

۱- د کرنولار

الف- تادیاتو د بېلانس د کسر په وخت: په دې وخت کې د پیسو بهرنی ارزښت کم وي خو که دا کار دوام پیدا کړي نو ډېر بد حالت اختیار وي او مخنیوی یې هم ډېر سخت وي.

○ د کورنیو پیسو د ارزښت کمښت د بهرنیو پیسو پر وړاندې (اسعار): په دې وخت کې اسعارو ته تقاضا ډېرېږي دا په دې مانا چې د تادیاتو د بېلانس د کسر د مخنیوي په موخه اسعارو ته تقاضا د کورنیو پیسو ارزښت د اسعارو پر وړاندې کموي برعکس د اسعارو ارزښت لوړېږي، نو دلته د مرکزي بانک یوه ښکاره او مهمه دنده دا ده چې داسې تدابیرونسي، ترڅو د کورنیو پیسو ارزښت وساتي او یا مطلوب حالت منځته راوړي.

د اسعارو ارزښت (لوړېدل او ټیټېدل) په دوه عواملو پورې اړه لري:
کورنۍ تقاضا

د پیسو سیاستونه

د اسعارو د ورود امکانات

ب- د تادیاتو د بېلانس د مازاد په وخت : په دې وخت کې اسعارو ته تقاضا کمېږي، خو کله چې دا کمښت د پروي د مرکزي بانک لپاره د پوره مهمه او د بحث وړ وي، ځکه په ځینو وختونو کې د دې باوجود چې د تادیاتو د بېلانس مازاد هم وي د پوهانو په وینا مطلوب حالت نه وي او دهغوی دا غوښتنه وي ترڅو ددې حالت مخنیوی وکړي او که په خفیف حالت ترسره شي د بانک له نظره د تشویش وړنه وي او حتا په تقویت کې ترې کار اخیستل کېږي.

۱- د عمل لار :

الف- اسعارو ته تقاضا کمېږي

ب- اسعارو ته د تقاضا کمښت په دې مانا دی، چې د هغوی د ارزښت کمښت دی

ج- په دې حالت کې بېلانس مثبت حالت لري په دې مانا چې د اسعارو ورود نسبت خروج ته د پروي .

څلورمه برخه

د تنزیل او بیا تنزیل سیاست

کولای شو چې تنزیل ته بېلابېل تعریفونه وړاندې کړو :

تنزیل هغه مبلغ دی چې د پور یا برات د ژر ورکړې په نسبت اخیستل کېږي. هغه مبلغ چې د یو وجهي سوداگریز سند له حجت او دې ته ورته اسناد څخه د ټاکلې نېټې وړاندې په نغده بدل کړي اخیستل کېږي. د بازار او وجهي قیمت تر منځ توپیر په هغه صورت کې چې وجهي قیمت یې لوړ وي. د تنزیل له سیاست څخه موخه عبارت له هغو تدابیرو او اقداماتو چې سوداگریز بانکونه د پیسو د معاملاتو د بڼه تنظیم په موخه د بیا تنزیل په نرخ کې لارم تغیرات اوسکونتواردوي. ولې بیا تنزیل د مرکزي بانکونو له خوا د پیسو د سراسري نظم د ساتلو او د تنزیل په نرخ کې بیا تغیر د دې په موخه چې د پیسو د ډېروالي او یا کموالي موخه نیول کېږي. هر ډول تنزیل ته دوه شرطونه اړین دي :

۱) تنزیل باید له یو سوداگریزې کړنې څخه وي ځکه که دا کړنې سوداگریزې نه وي، نو کېدی شي چې سوداگر بل سوداگر ته یو سند د ارزښت لرونکي سند په نامه ورکړي بې له دې چې د هغه پر وړاندې توکي تبادلې شي د دې ډول سند تنزیل په وخت کې د بانک له خوا دا عمل په دې مانا چې پیسې بازار ته داخلې شوې دي بې له دې د توکو په مقدار کې تغیر راشي چې دا په خپله د پیسو پر سوب ته لمن وهل دي.

د پیسو سیاستونه

۲) د تنزیل عمل باید ډېر اوږد نه وي ځکه تنزیل د لنډ مهالو سرچینو څخه تمویلېږي او لنډ مهال اعتبارات معمولاً نوي ورځې وي .

د دې سیاست موخه : د پیسو د پراختیایي او محدود سیاستونو عملي کول د مرکزي بانک له اړخه څو د پیسو حالت تر کنټرول لاندې راولي د پیسو مسوولینو د وړاندوینې پر اساس . د ډول سیاستونه په لاندې ډول عملي کېږي :

I. تنزیل :

الف - سوداگریز بانکونه د پیسو د دود په موخه دې ته حاضرېږي چې د بڼه نرخ د کمښت عمل تر سره کړي .

ب - موسیسات او حقوقي اشخاص ، خپل ارزښت لرونکي اسناد بانکونو ته وړي او هغه له بانکونو سره په یو ټاکلي نرخ په نغده بدلوي .

ج - دا کړنه څنگه ترسره کېږي :

❖ بانکونه په دې مکلف دي څو ډېرې پیسې د پیسو په دوران کې شاملې کړي .

❖ سوداگریز بانکونه د تنزیل له لارې ډېرې پیسې لاسته راوړي .

❖ اسناد چې د دې عمل لاندې اجرا شوي په سوداگریزو بانکونو کې د قابل حصول اسنادو په ټاکلي وخت کې او یا بیا تنزیل لپاره په بانک کې پاتې کېږي .

د پیسو سیاستونه

❖ د کمښت په وجه پیسې بازار ته عرضه کېږي او په بازار کې د پیسو مقدار ډېرېږي .

II. بیا تنزیل :

❖ د پیسو په بازار کې د پیسو د مقدار په ډېر والي سره پانگونه ډېرېږي .

❖ د پانگونه ډېرښت تولید لوروي یا سیري صعوډي بڼه اختیاري

❖ د تولید د مقدار ډېر والی، پانگوال ډېر خلک استخدا موي .

❖ دا امر په خپله تقاضا کوونکو ته اسمي عاید جوړوي .

په دې سیاست کې مرکزي بانک په دې لټه کې وي، خو په دې وسیله خپل پراختیایي او محدود سیاست تر سره کړي مرکزي بانک غواړي دواړه سیاستونه پراختیایي او محدود، د تنزیل څخه گټه پورته کړي، چې دلته دواړه تر څېړنې لاندې نیسو:

الف - بیا تنزیل پراختیایي سیاست: د بانک سیاستوال دا درک کړي چې د پیسو مقدار په دوران کې ټاکل شوې موخې نشي تر لاسه کولی او باید په بازار کې د پیسو مقدار ډېر شي د پیسو سیاستوال د بیا تنزیل د سیاست څخه په گټې اخستنېد ارزښتناکو اسناد په نغدو د تبدیلېدو زمينه برابروي، په دې صورت کې بانک د بیا تنزیل نرخ کموي په همدې ترتیب هغه بانکونه چې ارزښت لرونکي سندونه لري هغوی هڅوي تر څو خپلې پانې په مرکزي بانک کې په مناسب نرخ چې گټه لرونکي وي تنزیل

د پیسو سیاستونه

کړي. بانکونه د ارزښت لرونکي اسنادو څخه ډېره گټه لاس ته راوړي د پانگوني او کريدټ زمينه بانک ته برابرېږي .

د دې سياست تر سره کول :

- ❖ دا سياستونه بانکونه د ارزښتناکو اسنادو له ساتلو لرې ساتي
- ❖ سوداگريزو بانکونو ته د کريدټ او پانگوني زمينې برابرېږي .
- ❖ سوداگريز بانکونه هڅول کېږي چې د تنزيل په عمليه کې اخلاقي گام پورته کړي
- ❖ د پيسو بازار د سياستوالو د موخو مطابق په حرکت کې وي
- ❖ د پيسو د عرضې خلا تر يو حده بهبود پيدا کوي
- ❖ اقتصاد د مستهلك له گوتو باسي او داسې اقتصاد رامنځته کوي چې د مستهلك او مولد دواړو په کې گټه وي .

ب- د بيا تنزيل محدود سياستونه : د دې سياست په مرسته مرکزي بانک غواړي د پيسو په بازار کې د ډېرو پيسو له وردود څخه مخنيوی وکړي د دې موخې د ترلاسه کولو لپاره مرکزي بانک د تنزيل نرخ لوړوي ، دا کار ددې سبب کېږي چې بانکونه خپل ارزښت لرونکي سندونه له ځانه سره وساتي تر څو پانې په لوړ نرخ چې کمه گټه هغوی ترلاسه کوي تبادلي ته کېږي . د دې سياست په وسيله مرکزي بانک کولای شي په اسانۍ د پيسو بې موقع ډېرښت په بازار کې وويني .

د دې سياست پايلې :

د پیسو سیاستونه

- د ا عمل د ډېرو پیسو مخنیوی کوي خو بازار ته داخلي نه شي .
- په بازار کې د اخیستو قدرت کموي او یا یې د تېر په څېر ساتي
- د کرېډټ د پراخه اجرا مخه نیسي
- پانګونې په خپل حال پاتې کېږي یا نزولي سیر نیسي
- په سوداګریزو بانکونو کې د تنزیل نرخ د لوړوالي هڅې کوي
- د پیسو د پرسوب د ضد سیاستونه تقویه کوي
- د پیسو د کورني ارزښت د لوړیدو لار تعقبوي

پنځمه برخه

د ارزښت لرونکو سندونو د رهنې (ګرو) سیاست

د تضمین او یا ارزښت لرونکي سندونه په رهن (ګرو) ایښودلو سیاست د نورو سیاستونو تر څنګ د هغو سیاستونو له ډلې څخه دی چې د پیسو د جریان د کنټرول په موخه د پیسو د سیاستوالو له خوا نیول کېږي. دا ډول سیاست په لاندې ډول عملي کېږي :

معاملاتي بانکونه د نغدو پیسو او د پیسو د امکاناتو د لاسته راوړلو لپاره خپل ارزښت لرونکي سندونه له مرکزي بانک سره په رهن (ګرو) ږدي او.

د پیسو سیاستونه

مرکزي بانک د پراختیایي او محدود سیاست په وسیله د خپل بانک میتود د دې حرکت پر وړاندې تنظیموي. په هغه صورت کې چې مرکزي بانک په دې پوه شي چې په بازار کې د پیسو مقدار په کمېدو دی. بانکونه هڅوي ترڅو ارزښت لرونکي سندونونه په نغده تبدیل کړي. د تضمین یا د پانېو په رهن (گرو) ایښودل او هغه لازې چې دا سیاست جوړوي، کله کله بانکونه د توکو او قیمتي کالیو په وسیله له مرکزي بانک څخه نغدي پیسې لاسته راوړي. د ارزښت لرونکو سندونو د تضمین د نرخ ربه د بیا تنزیل په نظر په عمومي ډول لوړه ټاکل کېږي.

دویمه برخه

سامویلسن له نظره د پیسو د سیاست وسایل

"سامویلسن" مشهور اقتصاد پوه د پیسو د سیاست وسایل په درې برخو ویشلي دي:

- ۱- د ازاد بازار عملیات
- ۲- د تنزیل سیاست
- ۳- د بانکونو د قانوني زېرمو په مقرراتو کې تغیر

د پيسو سياستونه

د پورتنی وسايلو په اړه مو کافي بحث وکړو دغه عالم د پيسو د سياست د نورو وسايلو په اړه نظريات ورکړي ديد هغه په نظر د پيسو د سياست کم اهميته وسايل چې د پيسو سياستوالو له خوا تر لاس لاندې نيول کيږي په لاندې ډول دي :

- اخلاقي تذکر
- د اعتباراتو کنټرول د خپرېدو له لارې ټاکل
- د استقرار حد ټاکل
- د قسطنی قراردادونو کنټرول
- د رهنی قراردادونو کنټرول

غواړم په دې برخه کې پورتنی مطالب په لنډه توگه تشریح کړم :

۱- اخلاقي بڼونه : په دې صورت کې مرکزي بانک چې لازم وگڼي د سوداگريزو بانکونو مديرانو ته اخلاقي تذکر کوي. مرکزي بانک د سوداگريزو بانکونو مشران بانک ته راغواړي او اخلاقي درس ورکوي او هغوی ټولنيز او اخلاقي مسووليتونو ته متوجه کوي او ځينې وخت د اعتباراتو د محدودولو په موخه هغوی تهديدوي . په ډېرو مواردو کې د هغه بانکونو کړنې چې مرکزي بانک ته د باور وړ نه وي هغه ته د نظارت ټيم ټاکي . ډېر اقتصاد پوهان وېره لري چې دا تهديدونه نه شي کولای د احترام په نظر کې نيولو يو له بل سره گټورې سيالی وکړي .

د پیسو سیاستونه

۲- د اعتباراتو کنترول دخپرېدو له لارې : موږ کولی شو چې اعتبارات له دوه لارو تر کنترول لاندې راولو :

- د کمیت له نظره : په دې برخه کې کنترول او څارنه د ټول ملي اقتصاد له نظره مطرح ده او د اعتباراتو ټول حجم د پیسو د سیاستوالوله خوا مطالعه او ارزیابي کېږي او د هغې په وسیله د بانکونو د زېرمو حجم ټاکل کېږي .

- د کیفیت له نظره : د اعتباراتو کیفیت کنترول د خپرېدو له نظره ټاکل کېږي هغه ټول هېوادونه چې د پرمختګ بڼه لري پیدا کېږي او هغه پلانونه چې جوړ کړي او په ګټور شکل یې اقتصادي څرخونو ته حرکت ورکړي د خپرېدو په وسیله د اعتباراتو کنترول ډېر اهمیت لري . په حقیقت کې دولتونه هڅه کوي تر څو اعتباراتو ته په هغې لور حرکت ورکړي چې دولت له خوا مخکې ټاکل شوي موخې تر لاسه کړي او دا کار هغه وخت شونی دی چې د سکتورنو لومړیتوب یا سیمه ییز او هغه لومړیتوبونه چې حکومت او پانګوالو ټاکلي وي او د اعتباراتو ډېرښت د هېواد د پیسو د سیاست یو برخه وي . هغه هېوادونه لکه انگلستان چې څو محدود لوی بانکونه لري د مالیې وزیر کولای شي د بانک مشران احضار کړي او هغوی ته ووايي : هیله مندیم چې پارلمرنه وګرځو حکومت دې ته مایل دی چې تاسو ډېر پورونه برابر کړئ، ددې لپاره چې صادراتي صنایع ته ډېرې اسانتیاوې برابرې کړئ همدارنګه د اړتیا وړ توکو ورود . همداسې تر اختر وړاندې پورونه لس په سلو کې کم کړي .

د پیسو سیاستونه

۳- د پورونو حد ټاکل : دا وسیله په دې پورې اړه لري چې مرکزي بانک څومره صلاحیت لري او د پیسو سیاستوال څومره خلاص لاس لري تر څو د پیسو سیاست د بنو وسایلو په توګه وکاروي دا وسیله چې د پور د ټاکلو وسیله ده، د مرکزي بانک د صلاحیت لرلو له کبله د پیسو سیاستوالوته دا اجازه ورکوي څو د پیسو د عرضې مقدار او یا د اعتبار حد ټاکل او د پیسو د جریان لپاره د پور د تنظیم اقدام وکړي . هغه هېوادونو چې د بازار له اقتصادي نظام څخه پیروي کوي د دې کار اجازه نلري . ولې د ناوړین په حالت کې دولت په بنې طریقه سره مداخله کوي . په دې وخت کې د بازار نظام ، قانون ډېر اهمیت نلري په امریکا کې مرکزي بانک دا حق لري چې دا حد وټاکي ، یانې هر څوک کولای شي چې د ونډو د اخیستلو لپاره په کوم نسبت پور واخلي: د مثال په ډول په متمدني کلونو کې یو شخص د ونډې د اخیستلو لپاره کولی شي چې او یا سلنه په خپل لاس کې ولري او باقی کولی شي له بانک څخه پور واخلي .

۴- د قسطنطیني قراردادونو کنټرول : دا وسیله دا موضوع روښانوي چې په مرکزي بانک کې د پیسو سیاستوال دا صلاحیت لري چې د اقساطي معاملاتو حدود وټاکي د ساري په ډول د امریکا او کوریا په جنګ کې د امریکا مرکزي بانک دا وټاکل که څوک یو موټر او یو کور اخلي شخص باید یو مقدار نغدې ورکړي او که نور توکي اخلي باید خپل لومړی اعتبار تصفیه کړي . دې مقرري د ډبلیو نوم واخیست چې وروسته په نورو اروپایي او اسیایي هېوادونو کې تطبیق شو .

د پیسو سیاستونه

۵- د رهنې قرار دادونو کنټرول : په دې مورد کې دولت مرکزي بانک ته صلاحیت ورکوي ترڅو د قرار دادونو شرایط وټاکي او هغه مبلغ چې نغد ورکول کېږي او هغه چې پور ورکول کېږي استهلاک یې باید معلوم شي . دا مقررې په لومړي ځل په امریکا کې رامنځته شو او د ایکس په نامه یادېږي . دا مقررې داسې عملي کېده، که مرکزي بانک د نغده مقدار په قرار دا د کې وخت ډېر کړي او د رهنې معاملې وخت کم کړي د کور جوړونې کړنې کمېږي او که عکس یې عمل وکړي هڅول کېږي . مهرباني وکړئ په دې اړه د امریکا اخري ناورین مطالعه کړئ چې کولای شو دا مقررې بڼه توضیح کړي ؟

د پیسو سیاستونه

پنځم څپرکی

د پیسو د سیاستونو دایره

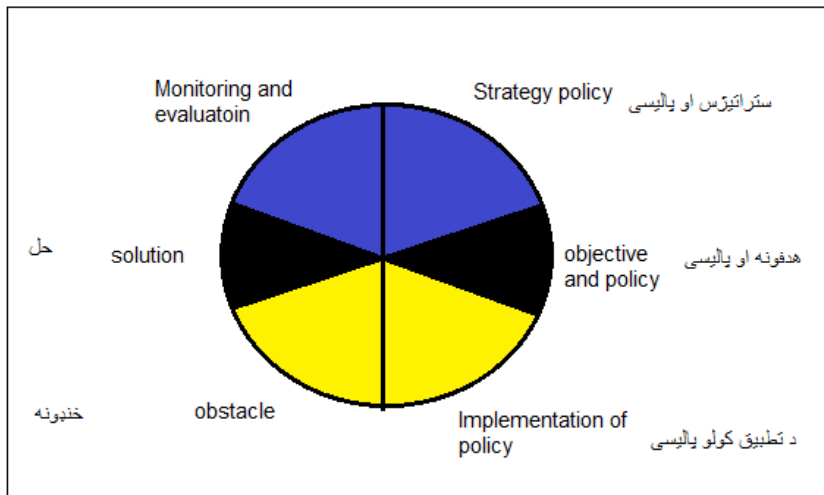
الف - د پیسو سیاستونه د سیاست د نورو برخو په څېر په خپل ځای ځانگړي شرایط لري چې د عملي کېدو لپاره باید برابر شي د پالیسیو دایره هم یوله هغو موضوعاتو څخه ده چې سیاستونو ته د حرکت په ورکولو کې په ځانگړې توگه د پیسو سیاست ته ډېره اړینه ده چې دا دایره لاندې عناصر لري :

- ۱- د پلان ستراتیژي
- ۲- د پالیسی موخه
- ۳- د پالیسی تطبیق
- ۴- ستونزې او ډولونه یې
- ۵- د حل لارې
- ۶- کنټرول ، نظارت او ارزیابي

کولای شو داسې په تصویر کې وښایو :

د پيسو سياستونه

لکه څنگه مو چې په تېره برخه کې ذکر کړل موږ هیڅ وخت نه شو کولای چې له پالیسی خبرې وکړو څو چې ستراتيژي نه وي ځکه په ټولو برخو کې یا په ټولو پالیسیو کې د سیاست دایره ډېره مهمه ده. زما تل همدا دعوه وه که له سیاسته خبرې کوو، نو باید پلان ستراتيژي ولرو که نه د سیاست خبرې کول مانا نلري. یو شمېر تصمیمونه دي چې د مسوولینو له خوا نیول کېږي. د دې په څنگ کې کنټرول، ارزیابي او مانیتورنگ د پالیسیو مهمه برخه جوړوي د ډېرو پالیسیو ناکامي هم نه مانیتورنگ کې ده چې نه تر سره کېږي په دې برخه کې چې ډېره مهمه نقطه ده دا تکراروم پالیسي باید عناصر ولري که نه پالیسي خپل ماهیت له لاسه ورکوي او په یو سلسله تصامیمو تبدیلېږي د دې عناصرو مهمه برخه پروگرامونه او ستراتيژي جوړوي او پالیسي باید دا عناصر ولري او که دا ونه لري

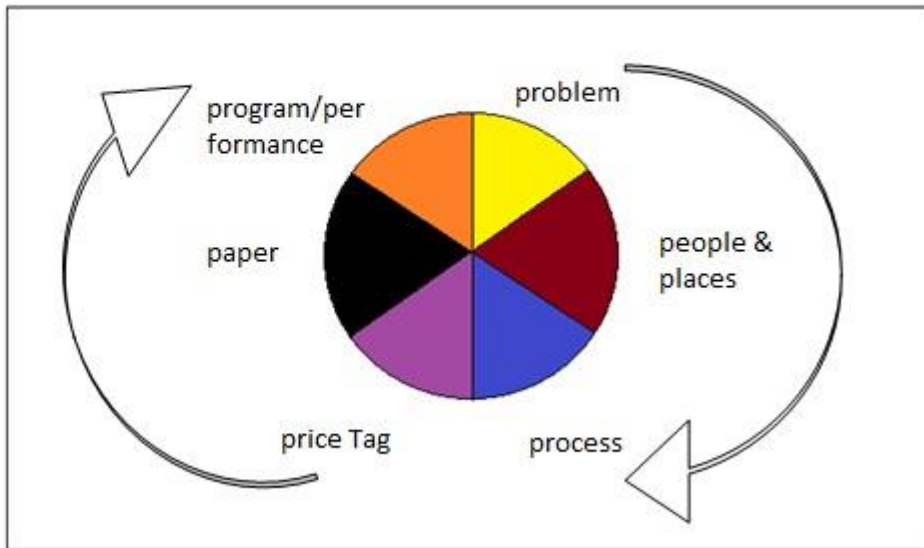
د پيسو سياستونه

پاليسې نه شمېرل کېږي. مخکې له دې چې له پاليسيو خبرې وکړو ولومړی بايد پروگرامونه په کار واچوو .

ب - شپږ پي يا سکس پي : د نړۍ په ځينو معتبرو اسنادو کې د پاليسو دايره شپږ گڼي چې هغه په مخفف ډول Six Ps يادوي :

Problems	ستونزې
People / palces	خلك او سيمي
process	پروسه
Price Tag	لگښت
paper	اسناد
Programs / performance	پروگرام او تگلار

د پيسو سياستونه

دا شکل مې په لومړي ځل رسم کړو شاید ستونزې ولري خو فکر کوم چې سم دی او کولای شو کار پرې وکړو. په دې شکل کې تاسو ووينئ چې شپږ میتود څنگه ستونزې پیلوي او څنگه کولای شو پروگرام مخ ته یوسو او په دې جریان کې مسایل وڅېړو، د پيسو سياستوال باید دا په نظر کې ونيسي. شپږ پي کيدای شي چې د پيسو د سياستوالو لپاره ډېر گټور وي، چې په لاندې ډول يې تر څېړنې لاندې نيسو:

د پيسو سياستونه

۱- ستونزې: د دې ميتود لومړۍ بحث پر ستونزو دی ځکه د هر سياست لار د ستونزې حل دی په دې برخه کې د سياستوال مهمه دنده د ستونزې تشخيص دی يا ستونزو ته دستونزو دلومړيتوب حق ورکول دي ځکه د ستونزې تشخيص د پيسو سياستوال د پيل ټکي دی .

۲- خلك او سيمه : سياستوال چې په دې پوه شو چې کومه ستونزه بايد لومړۍ حل شي بيا پرېکړه کوي چې کومه کټگوري خلك او کومې سيمې تر خپل سياست لاندې راولي او په کوم ډول تطبيق شي په کوم ځای او يا د کومو خلکو ترمنځ واقع ده چې بايد حل شي ځکه که يو سياست د يوې سيمې او خلکو لپاره ترسره کېږي .

۳- پروسس : په سياستوالۍ کې د پروسې برخه ډېره اړينه ده او په دې اړه سياستوال ډېرې هڅې کوي او د سياستونو د حرکت لار په دې برخه کې تر څېړنې لاندې نيسي او کوم وخت يې چې ورته ټاکلی، ښه يې څاري کله چې د سياست په تطبيق کې ستونزه پېښېږي دغه ستونزې د وخت له کبله وي چې له مخکې ټاکل شوې وي. ټول سياستونه په ځانگړې توگه د پيسو سياستونه ځانگړي وختونه په ښه کوي او په هماغه وخت کې سياست تطبيقوي بې له دې سياست نه عملي کېږي. منفي پايلې هم لري، په دې برخه کې بايد وخت ډېر په پام کې ونیول شي. سياستوال بايد د خپل سياست د وخت لپاره اقتصادي او سياسي حالات په نظر کې ونيسي چې د پيسو کړنې په

د پيسو سياستونه

کې ترسره کېږي او داسې وخت وټاکي چې د وخت له غوښتنې سره سم تطبيق شي او د وخت سره ښه مقابله وکړي .

۴- لگښتونه : لگښتونه په دې برخه کې ډېر مهم دي شايد په دې برخه

کې ډېرو لگښتونو ته اړتيا وي او د دې سبب شي چې سياستونه په خپل ځای ښه تطبيق نه شي داسې ويل شوي چې د تمويل سرچينې او لگښتونه د يو سياست په برياليتوب او ناکامۍ کې اړينه ونډه لري .

۵- اسناد : له اسنادو څخه موخه ټول هغه اسناد دي، چې د سياست لپاره

کارول شوي وي او سياست پرې ولاړ وي، ډېر مهم بلل کېږي. له غيرې باوريزو اسنادو څخه د سياست په برياليتوب کې گټه نه شو پورته کولای نو ځکه په سياست کې اسناد ډېر مهم دي .

۶- د پروگرام اجرا : په ټولو سياستونو کې په ځانگړې توگه د پيسو په

سياست کې وخت چې سياست بايد په کې اجرا شي ډېر مهم گڼل کېږي. د يو سياست اجرا کول په دې مانا چې د سياست پنځه سلنه کار مو اجرا کړی دی دا په دې مانا چې د يو ښه سياست په اړه د پوهې نه شتون سياست له ناکامۍ سره مخامخوي، نو له دې کبله سياستوال بايد لاندې ټکي په نظر کې ونيسي :

- د طرحه شويو سياستونو د تطبيق لپاره د ښو او گټورو

میتودونو څخه کار اخيستل او د سياست د اجرا لپاره د ښه

وخت ټاکل .

- د تطبيق سيمه ټاکل

د پیسو سیاستونه

- د تطبیقونکي د ټاکلو برخه

- د طرحه شوي سیاست پر وړاندې حساسیتونه

د شپږ پي ماهیت : شپږ پي په حقیقت کې د یو سیاست بڼه وسیله ده چې د یو سیاست ټول جزیات بڼه بیان کړي دا میتود د تحلیل او پرمختګ لپاره بڼه زمیننه برابروي. د دې میتود په پایله کې د پیسو پالیسي او د پالیسیو د جزیاتو په اړه توضیح بڼه ورکول کېږي. د شپږ پي له میتود څخه د ټولو برخو په تحلیل لکه : د پیسو ملي سیاستونه، سیمه ییز، حوزه یي او نړیوالو تحلیلونو کې ګټه پورته کړو همدارنګه د سکتوري او عملیاتي سیاستونو په جوړولو کې د دې میتود څخه کار واخلو، سره له دې چې د پیسو په سیاست جوړونې کې له دې میتود څخه کار اخیستل کېږي دې ترڅنګ په ټولنیزو، سیاسي او اقتصادي برخو کې هم لویه اغېزه لري او د دې میتود په وسیله کولی شو چې د ټولني ځانګړې برخه تر خپلې اغېزې لاندې راولو. شپږ پي کېدی شي چې له لاندې ستونزو سره مخ شي :

- کېدی شي چې پالیسي په سمه توګه نه وي فصل بندي شویڅو په سمه توګه تر تحلیل لاندې ونیول شي .
- له هغو خلکو سره چې د پالیسیو سره اړیکه لري او په پالیسیو اغېزه لري سلا نه وي شوي.
- شاید هغه اسناد چې په پالیسیو کې کارول شوي ګونګ وي چې د پالیسیو په تطبیق کې ستونزې راپیدا کوي .

د پیسو سیاستونه

- کېدی شي چې په سرچینو کې ستونزه شتون ولري چې دا سرچینې غیر واقعي او یا واقعي وي خو محدود وي .

په پایله کې داسې ویلای شو چې د دې میتود په وسیله کولای شو د یوې پالیسی ټولې برخې تر تحلیل او ارزیاې لاندې ونیسو . معلومه خبره ده چې په کوچنیو پالیسو کې تغیر د لویو سیاستونو له نظره کم گواښ لري .

اخرنۍ پوښتنه :

ایا ټول مسایل چې په دې اثر کې مطالعه شول د پیسو د سیاستونو له نظره بس ول ؟

ایا کولای شو چې د پیسو د سیاستونو په اړه نوي مسایل مطرح کړو ؟

که چېرته همداسې وي نو مهرباني وکړئ ولیکئ له خپلو ملگرو او هغه خلکو چې د پیسو له مسایلو سره سروکار لري شریک کړئ. زه باور لرم چې تاسو کولای شئ دا کار وکړئ کېدی شي چې په دې اړه نوې مسئله وي .

اخري خبره

د يورب په ملگرتيا د دې ليکنې په اخر کې يم او ددې کتاب وروستيتيکي ليکم. د درسونو په پيل کې يوو، ملگرو ته زېرى لرم چې يو بل کتاب چې شايد له اشتباهاتو خالي نه وي ولې کېدى شي چې يوه لار بسوونه وي، بيا هم غواړم په خپلو پخوانيو خبرو تكيه وکړم پرېرېدئ چې په دې هڅه کې شم چې خپلو شاگردانو او مينوالو ته مواد برابر کړم شايد دا مواد له اشتباهاتو ډک وي ولې په هيڅ صورت بيهوده نه دي او د هغو خلکو لپاره چې ليکل کوي د هغوى لپاره هڅونه وي ولې د ليکلو جرائت نلري او يا وخت نه پرېرېدي چې د نورو په ملگرتيا دا کار ترسره کړي .

دې اثر چې په ژوند کې يې راته ډېرې ستونزې راپيدا کړې وې ومې ليکه شايد لومړى اثر وي چې رواني کشمکش کې مې وليکه، دا اثر د خپلو تجربو او نورو گټورو کتابونو څخه وليکم، په هڅه کې شوم چې د خپلو تجربو څخه کار واخلم هغه خلک چې ورته اړتيا لري ورته ور وړاندې يې کړم. په دقيق ډول نه پوهېږم چې څومره مې موخه ترلاسه کړې ولې باور لرم چې تر خپل وس مې هڅه کړې ده . هيله لرم هغه خلک چې ډېره وړتيا لري خود د دې اثر د موضوعاتو تکميل وکړي او دملي بشپړتيا لپاره يوله بل سره ملتيا وکړي. لوى رب پوهېږي چې رښتيا کوي، رښتيا وايي او په رښتيا عمل کوي .

پوهندوى سيد مسعود

دپيسو سياستونه

اخيستنې

- ۱- پل ساموئلسن ، اقتصاد ، تهران ، ۱۳۵۰
- ۲- ډاکټرو ویم کوسټرس ، اقتصاد و سياست های پولی ، کابل ، ۱۳۸۵
- ۳- سید مسعود ، بانکدراي ، کابل ، ۱۳۸۶
- ۴- سید مسعود ، پول و کريډیت ، کابل ، ۱۳۸۶
- ۵- راهبرد مالي ، تهران
- ۶- Clark By : Hardeek, Frenail, Boeezwinkle, J, International
Confefrence (۱۵th ۲۰۰۴, Bangkok, Thailand
- ۷- لکچر نوټ پوهاند حقایقي ، کابل ، سالیان متمادي
- ۸- ورکشاپ پالیسی (گروپ ادم سمت) ، اداره امور ریاست
جمهوري ، کابل ، ۱۳۸۴
- ۹- کمیسیون مستقل حقوق بشر ، مانول حقوق بشر ، کابل ، ۱۳۸۳
- ۱۰- وزارت عدلیه ، قانون بانکدراي افغانستان ، کابل ، ۱۳۸۳
- ۱۱- غوثی عارف ، قاموس اقتصاد ، کابل ، ۱۳۵۲
- ۱۲- برایان تریس ، قانون های پول ، تهران ، ۱۳۸۶

دپیسو سیاستونه

---

www.melitahrik.com
0777 400 116

د پيسو سياستونه

مننه او کوروداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنگپال شخصيت بناغلي (عبدالرزاق رافت) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دالړۍ به دوام لري. مودله ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دالړۍ لا پسې وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ژباړن او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**